

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Τ Ε Ι Κ Α Λ Α Μ Α Τ Α Σ
Τ Μ Η Μ Α
Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ω Ν & Β Ι Β Λ Ι Ο Θ Η Κ Η Σ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΜΕ ΣΚΟΠΟ
ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΛΑΤΗ

ΚΑΝΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
Α.Μ.2004107

Επιβλέπων καθηγητής: Αναστασόπουλος Νικόλαος

Καλαμάτα, Μάιος 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ.7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
1.1 Η οικονομική κρίση ως διαχρονικό οικονομικό φαινόμενο	σελ.8
1.2 Η ετοιμολογία της λέξης <<κρίση>>	σελ.14
1.3 Η έννοια του όρου οικονομική κρίση	σελ.15
1.4 Ο οικονομικός κύκλος και οι φάσεις του.	σελ.16
1.5 Χαρακτηριστικά των φάσεων του οικονομικού κύκλου.	σελ.19
1.6 Αίτια των οικονομικών διακυμάνσεων εν γένει.	σελ.22
1.7 Αίτια οικονομικών διακυμάνσεων σύμφωνα με τις 5 κυριότερες οικονομικές θεωρίες.	σελ.23
1.8 Αντιμετώπιση των οικονομικών διακυμάνσεων από το κράτος.	σελ.26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
2.1 Η κρίση στην τουριστική βιομηχανία.	σελ.29
2.2 Η κρίση στην αγροτική παραγωγή .	σελ.30
2.3 Η κρίση στις κατασκευές .	σελ.31
2.4 Η τραπεζική κρίση .	σελ.31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	
3,1 Ορισμός του έλεγχου.	σελ.36
3.1.1 Τα βασικά στοιχεία του ελέγχου.	σελ.36
3.2 Ορισμός της ελεγκτικής	.σελ.37

3.2.1 Η ελεγκτική εξέλιξη.	σελ.39
3.2.2 Η έννοια της ελεγκτικής	.σελ.39
3.3 Τα ο αντικείμενο του ελέγχου και της ελεγκτικής.	σελ.40
3.4 Διακρίσεις στην ελεγκτική.	σελ.41
3.5 Είδη ελέγχων.	σελ.45
3.6 Νομικό υπόβαθρο .	σελ.46
3.7 Ο ορισμός του εσωτερικού ελέγχου.	σελ.47
3.7.1 Ο εσωτερικός έλεγχος στην Ελλάδα.	σελ.48
3.7.2 Υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου.	σελ.49
3.8 Κώδικας δεοντολογίας εσωτερικού ελέγχου.	σελ.49
3.9 Πρότυπα εσωτερικού ελέγχου.	σελ.50
3.10 Σκοπός εσωτερικού ελέγχου.	σελ.51
3.11 Σκοπός του συστήματος εσωτερικού ελέγχου	.σελ.57
3.12 Τα 5 βασικά στάδια της διασφάλισης του ελέγχου.	σελ.61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Σκοποί της έρευνας	σελ.63
4.2 Περιορισμοί της έρευνας	σελ.64
4.3 Δομή της έρευνας.	σελ.64
4.4.Εισαγωγή στην έρευνα .	σελ.64
4.5 Συλλογή στοιχείων	σελ.65

4.6. Πρωτογενή στοιχεία .	σελ.65
4.6.1 Μέθοδος της παρατήρησης.	σελ.66
4.6.2 Μέθοδος του πειραματισμού.	σελ.67
4.6.3 Η μέθοδος του ερωτηματολογίου.	σελ.67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	
5.1 Εφαρμογή ερωτηματολογίου	σελ.75
5.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά δείγματος.	σελ.77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	
6.1 Εισαγωγή.	σελ.78
6.2 Αποτελέσματα μελέτης πρωτογενών στοιχείων.	σελ.78
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ.81
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	σελ.83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	σελ.84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	σελ.85
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.90

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία αυτή αποτελείται από 6 επιμέρους τμήματα τα οποία θέτουν το πλαίσιο για την κατανόηση πλήρους της εργασίας.

Το πρώτο τμήμα εξηγεί την γενικότερη έννοια της κρίσης και τις οικονομικής κρίσης ως διαχρονικό φαινόμενο αλλά και τον οικονομικό κύκλο της αγοράς αλλά και τις φάσεις του. Όπως επίσης αναλύει τα χαρακτηριστικά των φάσεων του οικονομικού κύκλου όπως την ανάκαμψη ,την υπερθέρμανση, την κάμψη αλλά και την ύφεση. Ακόμα μας αναλύει αίτια των διακυμάνσεων αυτών σύμφωνα με τις κυριότερες οικονομικές θεωρίες. Τέλος είναι η αντιμετώπιση των οικονομικών διακυμάνσεων από το κράτος η αλλιώς ανακυκλική πολιτική.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται το πώς η οικονομική κρίσης επηρεάζει τους τέσσερις βασικούς παράγοντες της οικονομίας την τουριστική βιομηχανία, την αγροτική παραγωγή, τις κατασκευές αλλά κ τις τράπεζες στην Ελλάδα.

Στο τρίτο κεφάλαιο μας παρουσιάζει τον έλεγχο της αγοράς , τα βασικά στοιχεία του έλεγχου .Ακόμα μας αναφέρει τι είναι ελεγκτική την εξέλιξη της καθώς και την έννοια της. Επίσης μας αναφέρει το αντικείμενο της ελεγκτικής και του έλεγχου, τα ειδή και της διακρίσεις της ελεγκτικής. Ακόμα μας αναλύει τους βασικούς νομούς για τον έλεγχο όπως επίσης και τι είναι εσωτερικός έλεγχος αλλά και πως είναι ο εσωτερικός έλεγχος στην Ελλάδα καθώς τις υπηρεσίες του, τον κώδικα δεοντολογίας του, τα πρότυπα του αλλά και τον σκοπό για τον οποίο υπάρχει ο εσωτερικός έλεγχος αλλά και τα ειδή του. Τέλος μας αναλύει τις διασφαλίσεις του έλεγχου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται για ποιο σκοπό γίνεται αυτή η έρευνα την δομή της αλλά και τους περιορισμούς της. Επίσης αναλύει και τους τρόπους που χρησιμοποιήσαμε στην έρευνα μας όπως την μέθοδο της

παρατήρησης , του πειραματισμού αλλά και την κυριότερη μέθοδο του ερωτηματολογίου.

Τέλος στα τελευταία δυο κεφάλαια θα δούμε την εφαρμογή του ερωτηματολογίου τους τρόπους αλλά κατά δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Και τέλος βλέπουμε τα αποτελέσματα της ερευνάς.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην εποχή που ζούμε τόσο στην Ελλάδα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο έχει αρχίσει να εξαπλώνεται το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης με ταχυστάτους ρυθμούς. Ραγδαίες εξελίξεις σε τοπικό –περιφερικό και σε παγκόσμιο επίπεδο, η απελευθέρωση των αγορών, η τάση των ιδιωτικοποιήσεων, οι νέες κουλτούρες που αναπτύσσονται, η επέκταση, οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις των επιχειρήσεων, οι ασταθείς οικονομικές συνθήκες, η ανάπτυξη νέων αγορών χρήματος, νέων προϊόντων - υπηρεσιών, η αύξηση των οικονομικών εγκλημάτων, οι περίπλοκες νομικές διαδικασίες, η έλλειψη οργανωτικής υποδομής των επιχειρήσεων, οι νέες τεχνολογίες και γενικότερα οι νέες προκλήσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι μια πολύπλοκη πραγματικότητα, πράγμα που προβληματίζει τις διοικήσεις και τις φέρουν αντιμέτωπες στο παγκόσμιο σκηνικό αναζητώντας λύσεις, μέσω νέων τρόπων άσκησης διοίκησης. Όλες αυτές οι ανακατατάξεις αυξάνουν τις προκλήσεις, καθώς η επιτυχία ή αποτυχία των επιχειρήσεων εξαρτάται από τη σωστή ή όχι διαχείριση..

Στην πολύπλοκη αυτή πραγματικότητα, ουσιαστικό ρόλο στην αποτροπή δυσάρεστων φαινομένων και στο βαθμό που οι συνθήκες το επιτρέπουν έρχεται η ελεγκτική με διακριτικό τρόπο να προσφέρει τις κατάλληλες υπηρεσίες, μέσω μιας ανεξάρτητης ελεγκτικής λειτουργίας. Η λειτουργία αυτή στη σύγχρονη επιχείρηση ονομάζεται Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Audit) ο οποίος ενεργεί συμπληρωματικά, ως σύμβουλος, δίχως να υποκαθιστά τους διοικητές (managers) και αποτελεί απαραίτητο εργαλείο αποτελεσματικής διοίκησης συμβάλλοντας με το δικό του τρόπο στην αποτροπή των προκλήσεων και στην ανάπτυξη. Ο Εσωτερικός Έλεγχος λόγω της δυναμικής που τον διακρίνει και της αποτελεσματικότητας είναι η αναγκαία συνθήκη για το πέρασμα μιας επιχείρησης από τον παραδοσιακό στο σύγχρονο μοντέλο, τρόπο διοίκηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 Η οικονομική κρίση ως διαχρονικό οικονομικό φαινόμενο

Η θεωρία των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κρίσεων έχουν ως κύρια τους αιτία την απότομη και ξαφνική απώλεια μεγάλου μέρους της αξίας του ενεργητικού, δηλαδή των παγίων, των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Όλες οι πρόσφατες κρίσεις είναι συνδεδεμένες με τους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και κυρίως με τις Τράπεζες και τον πανικό που τις διακατέχει σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Άλλες αιτίες είναι τα χρηματιστηριακά κραχ και οι χρηματοοικονομικές και συναλλαγματικές φούσκες (κερδοσκοπίες) αλλά και πρόσφατα η φούσκα στα ακίνητα.

Οι οικονομικές κρίσεις δεν είναι σύγχρονο φαινόμενο. Για πρώτη φορά το φαινόμενο αυτό παρατηρείται τον 4ο αιώνα π.Χ. στις Συρακούσες επί τυραννίας του Διονυσίου. Ακολουθεί η κρίση που δημιουργήθηκε τον 13ο μ.Χ. αιώνα από την υποτίμηση του νομίσματος μεταξύ της Ρωμαϊκής και της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Κρίσεις εμφανίζονται και αργότερα στο Μεσαίωνα κυρίως σε χώρες όπως Αγγλία, Γαλλία και Ισπανία. Αφορμή οι μεταξύ τους συγκρούσεις. Η πρώτη κερδοσκοπικού τύπου κρίση εμφανίζεται τον 17ο αιώνα στην Ολλανδία. Η κρίση αυτή δημιουργήθηκε από ένα λουλούδι, την τουλίπα, οι τιμές των οποίων εξαιτίας της μανίας απόκτησης τους από τους Ολλανδούς, αποκτούν διαστάσεις φούσκας. Για να γίνει κατανοητό το μέγεθος, μια τουλίπα τότε κόστιζε 10 φορές περισσότερο από το ετήσιο εισόδημα ενός ειδικευμένου εργάτη. Αργότερα τον 18ο αιώνα κράτη όπως η Γαλλία και η Αγγλία εμφανίζουν αυξημένο χρέος. Προς τα τέλη του αιώνα η κρίση μεταφέρεται στην άλλη άκρη του Ατλαντικού και στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης εξαιτίας της διαμάχης δύο μεγάλων οικογενειών, η μια εκ των οποίων ήθελε να ανεβάσει τις τιμές των μετοχών του χρηματιστηρίου και η άλλη να τις ρίξει.

Το 1797 η Μεγάλη Βρετανία γνωρίζει μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές κρίσεις, εξαιτίας του πανικού που προκάλεσαν στους κατοίκους της οι πόλεμοι που προκλήθηκαν από τη Γαλλική Επανάσταση. Θεωρώντας ότι ο πόλεμος θα περάσει και στα εδάφη της Μ. Βρετανίας οι κάτοικοι της αρχίζουν να αποσύρουν τις καταθέσεις τους από τις Τράπεζες. Το μέγεθος της κρίσης έρχεται να το εντείνει και η απόφαση της Τράπεζας της Αγγλίας για παύση πληρωμών σε μετρητά. Η κρίση επηρέασε και, ένα από τους μεγαλύτερους πιστωτές της Μ. Βρετανίας, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ). Ο κύκλος της ολοκληρώθηκε μετά από 6 περίπου έτη.

Η πρώτη σημαντική χρηματοπιστωτική κρίση των ΗΠΑ εμφανίζεται στις αρχές του 19ου αιώνα. Οι παγκόσμιες συγκρούσεις, το Εμπάργκο και ο πόλεμος του 1812 προκάλεσαν μεγάλης κλίμακας κατασχέσεις, παύσεις πληρωμών από τις τράπεζες, ανεργία, και μια πτώση στον τομέα της γεωργίας και της μεταποίησης. Για να μπορέσει να στηρίξει την κατάσταση αυτή η Αμερικάνικη ηγεσία συστήνει και δεύτερη Κεντρική Τράπεζα κόβοντας και μοιράζοντας χωρίς έλεγχο χρήμα, οδηγώντας την οικονομία σε γρήγορη ανάπτυξη. Όλα τα ανωτέρω οδηγούν το 1819 σε πανικό, ο οποίος σηματοδοτεί το τέλος της οικονομικής ανάπτυξης που ακολούθησε τον πόλεμο του 1812 αλλά και τη δημιουργία νέων οικονομικών πολιτικών που θα διαμορφώσουν την μετέπειτα ανάπτυξη.

Το 1825 είναι η σειρά της Μ. Βρετανίας να γνωρίσει την πρώτη χρηματιστηριακή της κρίση. Την κρίση αυτή προκάλεσαν κερδοσκοπικού τύπου τοποθετήσεις, Άγγλων επενδυτών, στη λατινική Αμερική και συγκεκριμένα σε μια φανταστική χώρα την Poyais που είχε επινοήσει ένας Σκωτσέζος στρατιώτης, ο Gregor Macgregor. Ο Σκωτσέζος στρατιώτης εμφανίζεται ως διοικητής της φανταστικής αυτής χώρας, ζητώντας και πετυχαίνοντας από τους Άγγλους επενδυτές να στηρίξουν την ανάπτυξη της υποσχόμενος γρήγορο πλουτισμό, ο οποίος ποτέ δεν ήρθε.

Η πρώτη πραγματική κρίση προερχόμενη από κερδοσκοπικές επενδύσεις στα ακίνητα και τη δημιουργία υπεραξιών, παρατηρείται το 1837 στις ΗΠΑ. Την κρίση αυτή ακολουθεί πανικός. Τα επόμενα πέντε χρόνια

διαδέχεται οικονομική ύφεση, αδυναμία πληρωμής των Τραπεζών με χρήμα και μεγάλο ποσοστό ανεργίας.

Το 1847 η κατάρρευση μιας ακόμα κερδοσκοπικής αγοράς, αυτής των σιδηροδρόμων, προκαλεί πανικό και κραχ της Χρηματιστηριακής αγοράς στο Λονδίνο. Η κρίση αντιμετωπίζεται με την παραχώρηση όλων των αρμοδιοτήτων έκδοσης χρήματος στην Κεντρική Τράπεζα της Αγγλίας. Ο κύκλος της κρίσης αυτής ολοκληρώθηκε το 1855. Η χρεοκοπία μιας Βρετανικής Τράπεζας είναι η αιτία της επόμενης οικονομικής κρίσης στη Μ. Βρετανία το 1866. Η επωνυμία της Τράπεζας ήταν Overend, Gurney & Company. Η φημολογία ότι η συγκεκριμένη Τράπεζα ενδέχεται να χρεοκοπήσει φέρνει πανικό στους καταθέτες της με αποτέλεσμα να αποσύρουν άμεσα τα χρήματά τους. Η Τράπεζα οδηγείται σε χρεοκοπία παρασύροντας μαζί της και άλλες. Ακολουθεί χρηματιστηριακό κραχ.

Μια ακόμη χρεοκοπία Τράπεζας δημιουργεί πανικό στην Αμερικανική αγορά αυτή τη φορά το 1873, στη Φιλαδέλφεια. Την ίδια στιγμή στην Ευρώπη παρατηρείται κραχ στη χρηματιστηριακή αγορά της Αυστρίας. Ακολουθεί οικονομική ύφεση που διαρκεί 6 χρόνια στις ΗΠΑ και 25 στην παγκόσμια αγορά.

Ακολουθεί μια οξεία κρίση το 1890 στην αγορά της Μ. Βρετανίας εξαιτίας τοποθετήσεων στην αγορά της Αργεντινής, δάνεια των οποίων δεν μπορούν να αποπληρωθούν στην Τράπεζα Baring. Η Τράπεζα βρίσκεται πολύ κοντά σε χρεοκοπία. Σώζεται μετά από παρέμβαση της Κεντρικής Τράπεζας της Αγγλίας, η οποία αποτρέπει την οικονομία από μεγαλύτερη ύφεση.

Για τις επόμενες 4 δεκαετίες ανά δεκαετία παρατηρούνται σημαντικές κρίσεις, τοπικού χαρακτήρα, κυρίως στην χρηματιστηριακή και χρηματοπιστωτική αγορά των ΗΠΑ.

Το 1929 πραγματοποιείται η μεγαλύτερη οικονομική κρίση του 20ου αιώνα και για πολλούς όλων των εποχών. Μετά από μια περίοδο συνεχούς ανάπτυξης, η οποία έχει στηριχτεί πάνω σε συνεχόμενο δανεισμό

δημιουργούνται τρομαχτικές υπεραξίες μετοχών και στις 29 Οκτωβρίου του 1929 οι τιμές των μετοχών στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης βυθίζονται. Συνεχίζουν την πτώση τους χωρίς έλεγχο για ένα μήνα. Η πτώση στις χρηματιστηριακές αγορές οδηγεί σε πτώση στην αγορά των ακινήτων. Μέσα σε ένα μήνα καταρρέουν όλες οι αγορές και οι μετοχές των χρηματιστηρίων δεν έχουν πλέον κανένα αντίκρισμα. Αποδεικνύεται για μια ακόμη φορά ότι η ανάπτυξη των προηγούμενων ετών έχει στηριχτεί πάνω σε μια μεγάλη φούσκα. Μέχρι το 1931 είχαν χρεοκοπήσει 2.500 Τράπεζες και δύο χρόνια αργότερα ο αριθμός είχε αγγίξει τις 5.000. Η τότε Αμερικάνικη κυβέρνηση δεν στηρίζει τους πολίτες, των οποίων οι οικονομίες έχουν εξανεμιστεί αλλά τις Τράπεζες. Η ύφεση επεκτείνεται, με κάποια καθυστέρηση, το 1933 - 1934, σε όλες τις τότε βιομηχανοποιημένες χώρες στον κόσμο. Τη λύση έρχεται να δώσει ο πόλεμος και η Κυβέρνηση Ρούσβελτ, η οποία επενδύει πολλά εκατομμύρια δολάρια στην ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας και δημιουργεί έτσι νέες θέσεις απασχόλησης. Η κρίση για κάποιες χώρες κράτησε μέχρι τα τέλη του 1930 και για άλλες μέχρι τις αρχές του 1940.

Εξαιτίας της συνεχόμενης επέκτασης της βιομηχανοποίησης και της χρήσης νέων πρώτων υλών, κυρίως του πετρελαίου, ακολουθεί μια περίοδο μακράς ανάπτυξης. Τον Οκτώβριο του 1973 ο Οργανισμός Πετρελαιοπαραγωγών Εξαγωγικών Αραβικών Κρατών κηρύττει Εμπάργκο στις χώρες της Δύσης και κυρίως στις ΗΠΑ, εξαιτίας της απόφασης της τελευταίας να στηρίξει με όπλα τους Ισραηλινούς κατά τη διάρκεια του Αραβο-Ισραηλινού πολέμου. Με τη συνέχια της στήριξης των ΗΠΑ στους Ισραηλινούς αλλά και του εμπάργκο των Αραβικών κρατών, οι τιμές του πετρελαίου αυξάνονται ραγδαία προκαλώντας αναταράξεις στην προσφορά και οικονομική ύφεση. Οι χρηματιστηριακές αγορές, το 1973 και για ένα χρόνο, γνωρίζουν μια από τις μεγαλύτερες πτώσεις όλων των εποχών. Ο πληθωρισμός φτάνει σε ιστορικά υψηλά μεγέθη. Εδώ πρέπει να κάνουμε μια παρένθεση, καθώς το 1971 με τη Συμφωνία του Bretton Woods όλες οι τότε ανεπτυγμένες χώρες στον κόσμο αποφασίζουν να αποδεσμεύσουν το δολάριο από τη σχέση του με τα αποθέματα σε χρυσό, επιτρέποντας του με τον τρόπο αυτό να κάνει ανεξέλεγκτες διακυμάνσεις (μέχρι τότε η αποτίμηση του δολαρίου συνδεόταν με τα αποθέματα χρυσού και όλες οι υπόλοιπες

συναλλαγματικές ισοτιμίες με το δολάριο). Τις ΗΠΑ ακολούθησε η Μ. Βρετανία με τη λίρα και στη συνέχεια και άλλες ισοτιμίες χωρών, αποδεσμεύοντας τη σχέση τους με το χρυσό. Οι ισοτιμίες μεμονωμένα παρουσιάζουν διακυμάνσεις αλλά ισορροπούν μεταξύ τους, μέσω της δυνατότητας των κρατών να κόβουν όποτε επιθυμούν νέο χρήμα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα διαδοχικές υποτιμήσεις στο δολάριο, όπως και σε άλλες ισοτιμίες. Εξαιτίας της πτώσης της τιμής του δολαρίου και επειδή οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες εξοφλούνταν σε δολάριο, για την ίδια ποσότητα αγοράς πετρελαίου τα χρήματά τους αποχτούν μικρότερη αξία με αποτέλεσμα να αναγκαστούν να αυξήσουν τις τιμές τους. Ο συνδυασμός του Εμπάργκο με την συνεχόμενη αύξηση των τιμών του πετρελαίου δημιουργούν, ραγδαία μείωση της παραγωγής και αύξηση του πληθωρισμού και της ανεργίας. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω επηρεάζει όλες τις μεγάλες χρηματιστηριακές αγορές στον κόσμο, και γίνεται μια από τις χειρότερες περιόδους ύφεσης στην αγορά μετοχών στη σύγχρονη ιστορία που διαρκεί σχεδόν ένα χρόνο, αφήνοντας όμως μακροχρόνιες επιπτώσεις.

Το 1980 οι χώρες της Λατινικής Αμερικής αντιμετωπίζοντας μεγάλα προβλήματα στην εξυπηρέτηση εξωτερικών τους χρεών υποχρεώνονται σε μια περίοδο συνεχούς ύφεσης των οικονομιών τους. Τις περιόδους 1960 και 1970 οι χώρες αυτές δανείστηκαν πολλά λεφτά από τη διεθνή αγορά με σκοπό την εκβιομηχάνισή τους. Η ροή των χρημάτων ήταν τόσο ραγδαία όσο ραγδαία ήταν και η ανάπτυξη τους. Ο αυξημένος αυτός δανεισμός οδήγησε τη Λατινική Αμερική να τετραπλασιάσει το εξωτερικό χρέος της, από 75 δισ. δολάρια το 1975 σε περισσότερα από 315 δισεκατομμύρια δολάρια το 1983, ή το 50 τοις εκατό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της περιοχής (ΑΕΠ). Η εξυπηρέτηση του χρέους (πληρωμές τόκων και την αποπληρωμή του αρχικού κεφαλαίου), αυξήθηκε με ακόμα ταχύτερους ρυθμούς, φθάνοντας τα 66 δισεκατομμύρια δολάρια το 1982, πολύ περισσότερα από τα 12 δισ. δολάρια που ήταν το 1975. Για αρκετές χώρες της Λατινικής Αμερικής η περίοδος ύφεσης κράτησε για παραπάνω από 25 έτη και σε αρκετές από αυτές οι συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων παραμένουν ακόμα και σήμερα δύσκολες.

Η κρίση των ενυπόθηκων δανείων των δεκαετιών 1980 και 1990 (που συνήθως αποκαλείται ως την κρίση Savings & Loans), ήταν η αποτυχία 747 αποταμιευτικών ενώσεων να ικανοποιήσουν τα δάνεια που έδιναν με εγγύηση τις καταθέσεις. Αυτού του τύπου τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στις Ηνωμένες Πολιτείες δεχόντουσαν καταθέσεις ταμιευτηρίου με την ανταλλαγή ενυπόθηκων δανείων, για την αγορά αυτοκινήτων και άλλων προσωπικών δανείων. Το τελικό κόστος της κρίσης εκτιμάται ότι ανήλθε σε περίπου 160,1 δισεκατομμύρια δολάρια. 124,6 δισεκατομμύρια δολάρια περίπου καταβλήθηκαν από την κυβέρνηση των ΗΠΑ και από τον Αμερικανό φορολογούμενο έμμεσα ή άμεσα μέσω των τελών για τις αποταμιεύσεις του και αυτών για τους δανειακούς λογαριασμούς. Το κόστος αυτό συνέβαλε στη δημιουργία μεγάλων ελλειμμάτων του προϋπολογισμού στις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Η Ιαπωνική φούσκα που δημιουργήθηκε στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων και διήρκησε από το 1986 έως και το 1991, φούσκωσαν τις τιμές στα ακίνητα και τις μετοχές. Για να καταφέρει να ελέγξει τις φουσκωμένες αυτές τιμές, η Ιαπωνική κυβέρνηση, χρειάστηκε μια δεκαετία περίπου, δηλαδή το 2003. Οι Ιάπωνες αναφερόμενοι στη δεκαετία αυτή την αποκαλούν ως τη «Χαμένη τους Δεκαετία». Οι φούσκες αυτές ήταν αποτέλεσμα των μεγάλων αποταμιεύσεων που είχαν προκύψει από τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά στην Ιαπωνία αλλά και των τεράστιων εμπορικών της πλεονασμάτων. Η Ιαπωνική οικονομία εξαιτίας αυτών των δύο γεγονότων είχε αγγίξει τρομαχτικά μεγέθη πλεονασμάτων στον προϋπολογισμό της. Με τόσο μεγάλη συσσώρευση πλούτου και ρευστότητας η κερδοσκοπία και κατ' επέκταση η δημιουργία Χρηματοοικονομικής φούσκας στο Ιαπωνικό Χρηματιστήριο και ακίνητα ήταν αναπόφευκτη.

Η φούσκα των «dot com», δηλαδή εταιρειών τελευταίας τεχνολογίας και διαδικτύου αναπτύχθηκε από κερδοσκοπικές κινήσεις κατά την περίοδο από το 1995 έως το 2000 και πιο συγκεκριμένα στη Αμερικάνικη Χρηματιστηριακή αγορά του NASDAQ. Οι εταιρείες έβλεπαν τις τιμές των μετοχών τους να απογειώνονται απλά με την σκέψη να προσθέσουν ένα com στην επωνυμία τους. Η κρίση αυτή προκλήθηκε κυρίως από κερδοσκοπικές

κινήσεις των venture capitalists οι οποίοι πίστεψαν περισσότερο στην γρήγορη ανάπτυξη επιχειρήσεων τελευταίας τεχνολογίας παρά στην πραγματική και χρηματιστηριακή τους αποτίμηση και αξία.

Στις αρχές του καλοκαιριού του 2007 οι ΗΠΑ είδαν για άλλη μια φορά την οικονομία τους να συρρικνώνεται. Μία νέα λέξη άρχισε να απασχολεί όσους ασχολούνται με τα οικονομικά: τα subprimes δάνεια. Πρόκειται για στεγαστικά δάνεια που χρηματοδοτούν πέραν του 100% της αξίας του ακινήτου, καθώς επίσης και δάνεια με υψηλότερο επιτόκιο σε μη φερέγγυους δανειολήπτες. Αυτό σημαίνει ότι χορηγούνταν σε δανειολήπτες με μεγάλη πιθανότητα να μην μπορέσουν να τα αποπληρώσουν, είτε γιατί έχουν χαμηλό εισόδημα, είτε γιατί δεν έχουν μόνιμη εργασία. Επιπλέον, οι τόκοι είναι εξαιρετικά υψηλοί αλλά και κυμαινόμενοι, δίνοντας το έναυσμα δημιουργίας ενός κερδοσκοπικού συστήματος γύρω από αυτά. Με μόνο στόχο την επίτευξη κέρδους, τα δάνεια χορηγήθηκαν στα αμερικανικά νοικοκυριά, χωρίς προηγουμένως οι τράπεζες να ελέγξουν τη δυνατότητα αποπληρωμής τους. Αυτό σε συνδυασμό με την κρίση της αγοράς ακινήτων και την πτώση των τιμών επέφερε μία γενικευμένη κρίση. Ακολούθησαν κατασχέσεις σπιτιών και χιλιάδες εξώσεις. Η πώληση αυτών απλά επιδείνωσε την κατάσταση. Μέσα από αλυσιδωτές αντιδράσεις η ύφεση της αμερικανικής οικονομίας θεωρήθηκε πλέον δεδομένη. Οι ανησυχίες όμως, είχαν εξαπλωθεί και στις ευρωπαϊκές και ασιατικές αγορές. Το αποτέλεσμα ήταν οι κεντρικές τράπεζες να διοχετεύουν δισεκατομμύρια ευρώ ή δολάρια σε αυτές. Το συνολικό ύψος της ζημίας για το σύνολο της παγκόσμιας αγοράς αποτιμάται σε πάνω από 400 δισ. ευρώ, από τα οποία πάνω από 150 δισ. ευρώ εκτιμάται ότι θα είναι η ζημία που θα επιβαρύνει τις μεγάλες ξένες τράπεζες.

1.2 Η ετυμολογία της λέξης «κρίση»

Η λέξη κρίση με την έννοια της δυσλειτουργίας ενός οργανισμού συναντάται για πρώτη φορά στην Ιατρική Επιστήμη. Συγκεκριμένα ο Ιπποκράτης είχε χαρακτηριστικά αναφέρει πως ο άνθρωπος βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης, όταν ασθενεί. Το ίδιο, δηλαδή αυτή η δυσλειτουργία

απαντάται με τον ίδιο τρόπο και στην Ιστοριογραφία και συγκεκριμένα στον Ηρόδοτο, με τη διαφορά ότι η εν λόγω δυσλειτουργία δεν αναφέρεται σε ασθενείς οργανισμούς αλλά σε πολιτισμούς που βρίσκονται στα πρόθυρα ή ήδη σε κατάσταση κατάρρευσης. Πιο συγκεκριμένα ο Ηρόδοτος μιλά για κρίση της κληρονομικής βασιλείας, η οποία οδηγεί αργότερα στην ανάπτυξη της πόλης-κράτους. Επίσης την κατάλυση της Λυδικής αυτοκρατορίας από τους Πέρσες το 545 π. Χ. την αναφέρει ως περίοδο κρίσης. Ξανά ο όρος αυτός χρησιμοποιείται τον 16ο αιώνα στις πολιτικές επιστήμες με την έννοια της δυσλειτουργίας των πολιτικών θεσμών. Από την πολιτική πέρασε στην οικονομική επιστήμη από το Μαρξ το 19ο αιώνα και χρησιμοποιήθηκε, για να χαρακτηρίσει τη δυσλειτουργία-αρρώστια της οικονομίας, κατά τη διάρκεια της οποίας παρατηρείται μεγάλη έκτασης καταστροφή των παραγωγικών δυνάμεων της οικονομίας.

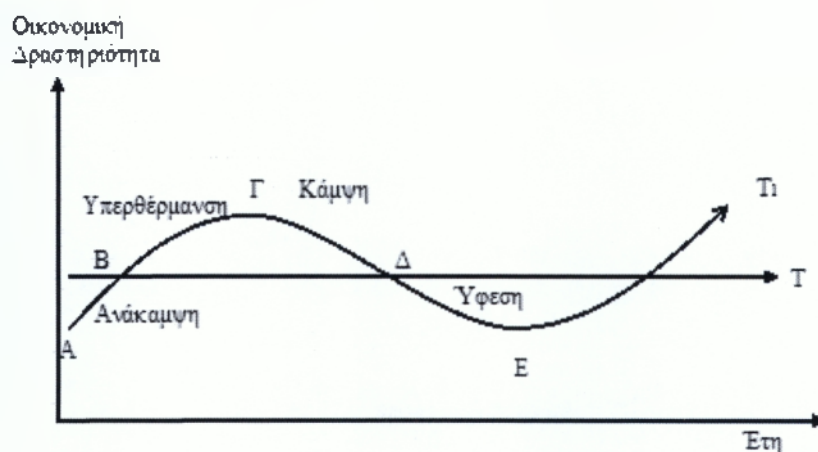
1.3 Η έννοια του όρου «οικονομική κρίση»

Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη.

Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση.

1.4 Ο οικονομικός κύκλος και οι φάσεις του

Ως οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Οι Άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον τελευταίο όρο αυτό ακριβώς για να τονίσουν την ιδιαίτερη βαρύτητα των επενδύσεων στην εξέλιξη του οικονομικού κύκλου. Από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια.

Διάγραμμα 1: Σχηματική απεικόνιση των φάσεων του οικονομικού κύκλου.

Συγκεκριμένα στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζονται οι φάσεις του οικονομικού κύκλου σχηματικά. Ένας κύκλος (AE) αποτελείται από την άνοδο ή οικονομική άνθηση (ΑΓ) και την κάθοδο ή οικονομική κρίση (ΓΕ). Τόσον η άνοδος όσον και η κάθοδος αποτελούνται από δύο επιμέρους φάσεις. Απ' ότι φαίνεται και στο σχήμα η άνοδος αποτελείται από την ανάκαμψη (ΑΒ) και την υπερθέρμανση (ΒΓ), ενώ η κάθοδος από την κάμψη (ΓΔ) και την ύφεση (ΔΕ). Αναλύοντας περαιτέρω το διάγραμμα πρέπει να αναφερθεί πως η γραμμή Τ δείχνει τη μακροχρόνια εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας, αν δεν υπήρχαν οικονομικές διακυμάνσεις. Κανονικά θα έπρεπε να έχει κατεύθυνση προς τα πάνω δεξιά, για να δείχνει την τάση για

μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη. Παρουσιάζεται όμως παράλληλη με τον άξονα του χρόνου για να γίνεται περισσότερο κατανοητή η εξέλιξη των φάσεων του οικονομικού κύκλου. Από την άλλη η γραμμή T1 δείχνει την πραγματική εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας. Εδώ πρέπει να τονισθεί πως, παρότι το σχήμα δείχνει το αντίθετο, δεν είναι όλες οι φάσεις του κύκλου ίσες χρονικά (δηλαδή δεν ισχύει $AB=BG=\Gamma\Delta=\Delta E$, ούτε $A\Gamma=\Gamma E$). Η φάση της ανάκαμψης μπορεί να διαρκέσει για παράδειγμα ένα χρόνο, ενώ η φάση της υπερθέρμανσης τρία χρόνια και αντίθετα.

Κατά την άνοδο ΑΓ όλα τα οικονομικά μεγέθη εκτός της ανεργίας και των αποθεμάτων αυξάνονται. Στην αρχή (ανάκαμψη) με αργό ρυθμό και στη συνέχεια (υπερθέρμανση) με γρηγορότερο. Αντιστοίχως κατά την κάθοδο ΓΕ όλα τα οικονομικά μεγέθη εκτός της ανεργίας και των αποθεμάτων μειώνονται. Στην αρχή (κάμψη) με γρήγορο ρυθμό και στη συνέχεια (ύφεση) με αργότερο ρυθμό.

Οι παράγοντες που οδηγούν την οικονομία από την ύφεση στην ανάκαμψη είναι οι κάτωθι:

α. Η ανισοσκέλεια που παρατηρείται μεταξύ της συνολικής προσφοράς και συνολικής ζήτησης προϊόντων υπέρ της πρώτης. Αυτό δε συμβαίνει, γιατί η μείωση της προσφοράς προϊόντων στη περίοδο της ύφεσης είναι τόσο μεγάλη, ώστε ανατρέπεται το ισοζύγιο εις βάρος της προσφοράς και υπέρ της ζήτησης. Η υπερβάλλουσα ζήτηση οδηγεί σε αύξηση των επενδύσεων οι οποίες με τη σειρά τους δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας πράγμα που μεταφράζεται σε νέα αύξηση της ζήτησης εξαιτίας των μισθών που χορηγούνται στους εργαζόμενους που με τη σειρά της αυξάνει πάλιν τις επενδύσεις κοκ. Αυτή λοιπόν η συνεχής αυξητική αλληλεπίδραση της συνολικής ζήτησης και της συνολικής επένδυσης δημιουργεί τα λεγόμενα πολλαπλασιαστικά και επιταχυντικά φαινόμενα τα οποία αυξάνουν συνεχώς την οικονομική δραστηριότητα εντός της οικονομίας.

β. Η τεχνολογία και οι καινοτομίες διότι πολλές φορές στην ιστορία της οικονομικής εξέλιξης αυτά τα πολλαπλασιαστικά και επιταχυντικά φαινόμενα προήλθαν όχι από μια υπερβάλλουσα ζήτηση αλλά από μία αρχική αύξηση των επενδύσεων εξαιτίας της εξέλιξης αυτών των δυο παραγόντων. Τέτοιες ωθήσεις στις επενδύσεις είχαμε το 19ο αιώνα με την είσοδο της μηχανής στην παραγωγική διαδικασία και στον 20ο με την είσοδο των ηλεκτρονικών υπολογιστών και κυρίως με τη διάδοση του Ίντερνετ.

γ. Η πολιτική του κράτους, καθώς πολλές φορές ιδιαίτερα αν η οικονομική ύφεση δεν είναι ιδιαίτερα έντονη η οικονομία ενδέχεται να οδηγηθεί στην ανάκαμψη από παρεμβατικά μέτρα του κράτους τα οποία γίνονται με σκοπό την ενίσχυση είτε των επενδύσεων (π.χ. δημόσια έργα, μείωση του επιτοκίου), είτε της ζήτησης (π.χ. μείωση των φόρων) κ.λπ.

δ. Τυχαία γεγονότα. Πολύ σπάνια τυχαία γεγονότα δυνατόν να οδηγήσουν την οικονομία στην ανάκαμψη όπως π.χ. ένας μαζικός επαναπατρισμός πληθυσμού ή μια μαζική είσοδος ξένων επενδύσεων κ.λπ.

Από την άλλη οι παράγοντες που οδηγούν την οικονομία από την υπερθέρμανση στην κάμψη είναι οι εξής:

α. Η ανισοσκέλεια που παρατηρείται μεταξύ της συνολικής προσφοράς και συνολικής ζήτησης προϊόντων εις βάρος της δεύτερης. Η υπερβολική αύξηση των επενδύσεων κατά την περίοδο της υπερθέρμανσης δημιουργεί μια υπερπροσφορά προϊόντων η οποία, αφού δε μπορεί να απορροφηθεί έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση των επενδύσεων. Η μείωση των επενδύσεων προκαλεί ανεργία που μεταφράζεται σε μείωση των μισθών άρα και της συνολικής ζήτησης. Σ' αυτή την περίπτωση τα πολλαπλασιαστικά και επιταχυντικά φαινόμενα λειτουργούν προς την αντίθετη κατεύθυνση έτσι ώστε να σπρώχνουν την οικονομική δραστηριότητα συνεχώς προς τα κάτω.

β. Η περιοριστική πολιτική του κράτους καθώς πολλές φορές το κράτος στην προσπάθεια του να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό που παρατηρείται στην περίοδο της υπερθέρμανσης της οικονομίας με μέτρα όπως π.χ. η

αύξηση του επιτοκίου, η αύξηση των φόρων κ.λπ. οδηγεί σε μείωση των επενδύσεων σπρώχνοντας έτσι την οικονομία γρηγορότερα στην κρίση.

γ. Τυχαία γεγονότα που όπως αναφέρθηκε προηγουμένως μπορούν να οδηγήσουν στην ανάκαμψη μερικές άλλες φορές μπορούν να οδηγήσουν στην κάμψη. Πολύ σπάνια τυχαία γεγονότα δυνατόν να οδηγήσουν την οικονομία στην κάμψη όπως π.χ. μια μαζική μετανάστευση πληθυσμού, μια μαζική έξοδος επενδύσεων από τη χώρα λόγω πολιτικής αστάθειας κ.λπ.

Για να γίνει κατανοητή η διεργασία δημιουργίας οικονομικών κύκλων, δηλαδή ανόδων και καθόδων της οικονομικής δραστηριότητας εντός της οικονομίας, θα πρέπει να γίνει κατανοητή αυτή η ανισοσκέλεια που δημιουργείται μεταξύ της συνολικής ζήτησης και της συνολικής προσφοράς. Αναφέρθηκε παραπάνω ότι κατά την άνοδο του οικονομικού κύκλου όλα τα οικονομικά μεγέθη εκτός της ανεργίας και των αποθεμάτων αυξάνουν. Επομένως αυξητική είναι και η τάση τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης. Ενώ λοιπόν σε όλη τη διαδικασία ανόδου η ζήτηση είναι μεγαλύτερη της προσφοράς έρχεται μία χρονική στιγμή που αυτό ανατρέπεται. Αυτό συμβαίνει γιατί η ταχύτητα με την οποία αυξάνεται η προσφορά είναι μεγαλύτερη από την ταχύτητα με την οποία αυξάνεται η ζήτηση. Πίσω όμως από την προσφορά κρύβονται οι επενδύσεις και πίσω από τη ζήτηση τα εισοδήματα. Το ίδιο φαινόμενο αλλά προς την αντίθετη κατεύθυνση συμβαίνει στην κάθοδο. Η ταχύτητα με την οποία μειώνεται η προσφορά είναι μεγαλύτερη εκείνης με την οποία μειώνεται η ζήτηση.

1.5 Χαρακτηριστικά των φάσεων του οικονομικού κύκλου

Λαμβάνοντας υπόψη τα τρία βασικότερα οικονομικά μεγέθη της οικονομίας που είναι οι επενδύσεις, οι τιμές (πληθωρισμός) και η απασχόληση (ανεργία) τα κυριότερα χαρακτηριστικά των φάσεων είναι:

A. Ανάκαμψη

α. Αύξηση των επενδύσεων

Επειδή στο στάδιο της ύφεσης η προσφορά προϊόντων μειώνεται τόσο πολύ έρχεται ένα χρονικό σημείο όπου η συνολική ζήτηση υπερβαίνει τη συνολική προσφορά. Αυτό οδηγεί σε μία αύξηση των επενδύσεων η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε μία νέα αύξηση της ζήτησης λόγω της αύξησης των μισθών.

β. Μείωση της ανεργίας

Η μείωση της ανεργίας έρχεται σα φυσικό επακόλουθο της αύξησης των επενδύσεων.

γ. Φυσιολογικός πληθωρισμός

Μια μικρή αύξηση των τιμών αποτελεί επίσης φυσικό επακόλουθο της αύξησης της ζήτησης. Όταν μιλάμε για φυσιολογικό πληθωρισμό εννοούμε μια αύξηση των τιμών της τάξεως μέχρι και 2%. Παλαιότερα το όριο έφτανε μέχρι και το 3%. Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι και τα τρία προαναφερθέντα μεγέθη αυξάνονται συγκρατημένα εξαιτίας της επιφυλακτικότητας που επικρατεί στην ψυχολογία τόσο των επενδυτών όσο και των καταναλωτών αφού είχαν άσχημες εμπειρίες στην περίοδο της ύφεσης.

B. Υπερθέρμανση

α. Υπερβολική αύξηση των επενδύσεων (υπερεπενδύσεις)

Τα πολλαπλασιαστικά φαινόμενα που δημιουργούνται εντός της οικονομίας οδηγούν σε υπεραισιοδοξία τους επιχειρηματίες οι οποίοι προβαίνουν σε αλόγιστες επενδύσεις.

β. Φυσιολογική ανεργία

Εξαιτίας των υπερεπενδύσεων η οικονομία πλησιάζει ή και φτάνει στη πλήρη απασχόληση. Η κυκλική ανεργία τείνει να μηδενιστεί και η μόνη μορφή

ανεργίας που υπάρχει είναι αυτή που δεν εξαρτάται από τις επενδύσεις αλλά από άλλους παράγοντες όπως π.χ. η ανεργία τριβής, η εποχιακή και η τεχνολογική.

γ. Έντονος πληθωρισμός

Το γεγονός ότι η ανεργία μειώνεται στο ελάχιστο και ο συντελεστής εργασία σπανίζει οδηγεί σε μεγάλες αυξήσεις στους μισθούς με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται έντονα πληθωριστικά φαινόμενα.

Γ. Κάμψη

α. Μείωση των επενδύσεων

Η υπερβολική αύξηση των επενδύσεων κατά την περίοδο της υπερθέρμανσης, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, δημιουργεί μια υπερπροσφορά προϊόντων η οποία αφού δε μπορεί να απορροφηθεί έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση των επενδύσεων.

β. Εμφάνιση της κυκλικής ανεργίας

Φυσικό επακόλουθο της μείωσης των επενδύσεων είναι η εμφάνιση της κυκλικής, όπως αποκαλείται ανεργίας.

γ. Πτώση των τιμών των προϊόντων

Εξαιτίας της ανεργίας προκύπτει μείωση των μισθών, η συνολική αγοραστική δύναμη της οικονομίας μειώνεται πράγμα που οδηγεί σε μείωση των τιμών.

Δ. Ύφεση

α. Περαιτέρω μείωση των επενδύσεων

Εξαιτίας των πιο πάνω εξελίξεων έρχεται η χρονική στιγμή όπου η οικονομία εισέρχεται πλέον και επίσημα στο στάδιο της ύφεσης πράγμα που οδηγεί σε περαιτέρω συρρίκνωση των επενδύσεων.

β. Εκτεταμένη ανεργία

Η συρρίκνωση των επενδύσεων έχει σαν φυσικό επακόλουθο την αύξηση της ήδη υπάρχουσας ανεργίας

γ. Περαιτέρω πτώση των τιμών

Η ανεπαρκής ζήτηση αγαθών εξαιτίας της εκτεταμένης ανεργίας οδηγεί σε νέα πτώση των τιμών. Αυτό θα γίνεται μέχρι του σημείου που η συνολική πλέον προσφορά προϊόντων θα έχει μειωθεί τόσο πολύ ώστε να ανατραπεί το ισοζύγιο εις βάρος της προσφοράς και υπέρ της ζήτησης. Η υπερβάλλουσα αυτή σε σχέση με την προσφορά ζήτηση θα οδηγήσει την οικονομία στην ανάκαμψη έτσι ώστε να ξεκινήσει ένας νέος οικονομικός κύκλος.

1.6 Αίτια των οικονομικών διακυμάνσεων εν γένει

Οι οικονομικές διακυμάνσεις οφείλονται τόσο σε μη οικονομικούς παράγοντες (εξωγενείς) όσο και σε οικονομικούς (ενδογενείς). Οι εξωγενείς παράγοντες είναι απρόοπτα γεγονότα που βρίσκονται έξω από το πλέγμα λειτουργίας της οικονομίας, αλλά εμφανιζόμενα εισέρχονται εντός του οικονομικού συστήματος και αυξομειώνουν την οικονομική δραστηριότητα, ανάλογα με την περίπτωση. Τέτοιοι παράγοντες είναι οι πόλεμοι, οι θεομηνίες, οι σεισμοί, οι πλημμύρες κ.λπ. Οι διακυμάνσεις που προκαλούνται από τέτοια γεγονότα λέγονται απρόοπτες ή τυχαίες ή άρρυθμες, γιατί δεν ακολουθούν την πορεία των κανονικών οικονομικών κύκλων και είναι συνήθως περιορισμένης γεωγραφικής εμβέλειας. Οι απρόοπτες διακυμάνσεις είναι δυσκολότερο να ερευνηθούν, γιατί δεν διέπονται από συγκεκριμένους νόμους εξέλιξης τους.

Οι ενδογενείς παράγοντες είναι εκείνοι που δημιουργούνται και επενεργούν εντός του υπάρχοντος οικονομικού συστήματος. Τέτοιοι παράγοντες είναι η υπερβολική αύξηση των επενδύσεων κατά τη φάση της υπερθέρμανσης, η μειωμένη αγοραστική δύναμη του πληθυσμού σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, η διακύμανση της προσφοράς χρήματος

εντός της οικονομίας, η διακύμανση του επιτοκίου, η αναρχία της παραγωγής, ο επιταχυντής (μια αρχική μεταβολή του εισοδήματος επιφέρει μια μεγαλύτερη μεταβολή στην επένδυση), ο πολλαπλασιαστής (μια αρχική μεταβολή της επένδυσης επιφέρει μια μεγαλύτερη μεταβολή στο εισόδημα), η ψυχολογία του επιχειρηματία, οι μεταβολές στην οριακή αποδοτικότητα του κεφαλαίου, η πτώση του μέσου ποσοστού του κέρδους κ.λπ.

1.7 Αίτια των οικονομικών διακυμάνσεων σύμφωνα με τις κυριότερες οικονομικές θεωρίες

α. Φιλελευθερισμός (Κλασική Σχολή-Adam Smith)

Οι κλασικοί οικονομολόγοι πίστευαν ότι η οικονομία ισορροπεί πάντα σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης. Επομένως δεν πίστευαν ότι στην οικονομία μπορούν να ενσκήψουν οικονομικές κρίσεις με την έννοια που αναπτύξαμε πιο πάνω. Η άποψη τους αυτή προέκυπτε από το γεγονός ότι πίστευαν ότι οποιεσδήποτε ανισορροπίες είτε ανεργίας είτε πληθωρισμού παρουσιάζονταν εντός της οικονομίας είχαν προσωρινό χαρακτήρα εξαιτίας του ότι η ελεύθερη οικονομία έχει την ιδιότητα να αυτορυθμίζεται μέσω του μηχανισμού των τιμών. Πρόκειται για το «αόρατο χέρι» του Adam Smith, που οδηγεί αυτόματα την οικονομία σε ισορροπία και μάλιστα μια ισορροπία με την οικονομία να βρίσκεται σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης. Επομένως οι κρίσεις που κατά περιόδους ενσκήπτουν αφορούν τη βραχυχρόνια περίοδο και προέρχονται από παρεμβάσεις που διαταράσσουν προσωρινά τον αυτορρυθμιζόμενο χαρακτήρα του συστήματος.

β. Κεϋνσιανισμός

Ο Κέϋνς άσκησε δριμεία κριτική στην κλασική θεωρία υποστηρίζοντας ότι η οικονομία ισορροπεί και σε κατάσταση υποαπασχόλησης. Και αυτό μπορεί να οφείλεται σε λόγους που έχουν σχέση με το χρηματικό κεφάλαιο το οποίο προτιμά να λιμνάζει και να μη κατευθύνεται σε επενδύσεις, αν δεν βλέπει ελκυστική προοπτική κέρδους.

Σ'αυτή την περίπτωση, υποστήριξε ο Κέϋνς, το κράτος πρέπει να επεμβαίνει στην οικονομία και να αυξάνει την ενεργό ζήτηση με δημόσια έργα, ακόμη και αν αυτό προκαλεί αυξήσεις στα δημοσιονομικά ελλείμματα. Με τις κρατικές επενδύσεις αυξάνεται η απασχόληση, τα καινούργια εισοδήματα τονώνουν με τη σειρά τους τη ζήτηση, και το πολλαπλασιαστικό αυτό αποτέλεσμα ανορθώνει την οικονομία. Ο Κέϋνς απέδωσε λοιπόν τις κρίσεις στην μειωμένη απόδοση των επενδύσεων σύμφωνα με τις προσδοκίες των επενδυτών. Αυτή τη μειωμένη σύμφωνα με τις προσδοκίες απόδοση την ονόμασε οριακή αποδοτικότητα του κεφαλαίου. Στη Γενική Θεωρία του, (Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σελ.333) τονίζει χαρακτηριστικά τα εξής: «Ο ουσιαστικός χαρακτήρας του οικονομικού κύκλου.....οφείλεται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο κυμαίνεται η οριακή αποδοτικότητα του κεφαλαίου».

γ. Νεοφιλελευθερισμός (Σχολή του Σικάγου - Μίλτον Φρίντμαν)

Ο νεοφιλελευθερισμός αποτελεί τη μετεξέλιξη του κλασικού φιλελευθερισμού και τη μεταφορά του στις σύγχρονες οικονομικές συνθήκες. Πρωτοεμφανίστηκε στη δεκαετία του '70 στις ΗΠΑ από τον καθηγητή Μίλτον Φρίντμαν ο οποίος θεωρείται ιδρυτής της λεγόμενης «Σχολής του Σικάγου». Ο Φρίντμαν αμφισβήτησε την αποτελεσματικότητα των κρατικών ρυθμίσεων, άσκησε δριμεία κριτική στον κρατικό παρεμβατισμό του Κέϋνς, τόνισε το ρόλο των αγορών και υποστήριξε, όπως και οι κλασικοί, ότι –με λιγότερες εξαιρέσεις– οι αγορές αυτορυθμίζονται.

Ο Φρίντμαν πίστευε ότι οι διακυμάνσεις της ποσότητας του χρήματος εντός της οικονομίας προκαλούν είτε αυξήσεις είτε πτώση στις τιμές των προϊόντων. Εφόσον λοιπόν διαχειριστής του χρηματικού όγκου είναι το κράτος, αυτό ευθύνεται για τα απορυθμιστικά φαινόμενα και επομένως για τις οικονομικές κρίσεις. Το κράτος σύμφωνα με τους νεοφιλελεύθερους δεν πρέπει να παρεμβαίνει στην οικονομία ούτε με επεκτατικές ούτε με περιοριστικές πολιτικές αλλά να περιορίζεται στο να επιβλέπει μόνο την ετήσια μικρή ποσοστιαία αύξηση του αναγκαίου χρηματικού όγκου και να αφήνει τα υπόλοιπα στην επενέργεια των νόμων της αγοράς και στον αυτορυθμιζόμενο χαρακτήρα του καπιταλιστικού συστήματος.

δ. Μαρξισμός

Πρέπει να σημειωθεί πως η μαρξιστική θεωρία για τις οικονομικές κρίσεις προηγήθηκε χρονικά και του νεοφιλελευθερισμού και του κεϋνσιανισμού. Η βασική αίτια των οικονομικών κρίσεων σύμφωνα με το Μαρξ οφείλεται στη βασική αντίφαση του καπιταλιστικού συστήματος ανάμεσα στον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής από τη μια και στην ατομική μορφή της ιδιοποίησης από την άλλη. Ο κοινωνικός χαρακτήρας της παραγωγής απαιτεί τη συνειδητή ρύθμιση των οικονομικών συναλλαγών. Για να μπορούν να πωλούνται όλα τα εμπορεύματα που παράγονται θα πρέπει να υπάρχουν εντός της οικονομίας αυστηρά καθορισμένες αναλογίες ανάμεσα στην παραγωγή και την κατανάλωση. Ωστόσο, η ατομική ιδιοποίηση των μέσων παραγωγής και των παραγομένων εμπορευμάτων αποκλείει τη δυνατότητα της σχεδιασμένης ανάπτυξης της οικονομίας. Ο κάθε μεμονωμένος καπιταλιστής, κυνηγώντας το κέρδος, προσπαθεί ακριβώς στην επιχείρησή του και ακριβώς στην καθορισμένη στιγμή να παράξει και να ρίξει στην αγορά όσο περισσότερα εμπορεύματα μπορεί. Με τον ίδιο τρόπο ενεργούν και όλοι οι υπόλοιποι καπιταλιστές. Επιδιώκοντας να αυξήσουν τα κέρδη τους λοιπόν διευρύνουν συνεχώς την παραγωγή και ρίχνουν στην αγορά όλο και νέες ποσότητες εμπορευμάτων, ελπίζοντας ότι αυτά θα πουληθούν. Ως σύνολο οι καπιταλιστές, ενδιαφέρονται να διευρύνεται ή αγοραστική ικανότητα των μαζών έτσι ώστε να πωλούνται τα προϊόντα τους. Ο κάθε καπιταλιστής όμως ξεχωριστά στη προσπάθειά του να αυξήσει το κέρδος του επιδιώκει να περιορίσει το μισθό των εργατών του, αφού ο μισθός αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο του κόστους παραγωγής του. Οι εργάτες, όμως, είναι οι βασικοί αγοραστές των τελικών προϊόντων της καπιταλιστικής παραγωγής. Όσο μικρότερους μισθούς έχουν, τόσο λιγότερα εμπορεύματα μπορούν να απορροφήσουν. Έτσι εμφανίζεται η αντίθεση ανάμεσα στην απεριόριστη συσσώρευση του κεφαλαίου που οδηγεί στην υπερπροσφορά προϊόντων και στην περιορισμένη αγοραστική ικανότητα των μαζών που οδηγεί στο να μένουν απούλητες μεγάλες ποσότητες προϊόντων. Όταν λοιπόν η προσφορά ξεπερνάει τη ζήτηση σε μεγάλο βαθμό προκαλεί

μαζική πτώση των παραγγελιών και σημαντική μείωση της τρέχουσας παραγωγής. Η έλλειψη αυτή των πωλήσεων και η πτώση της τρέχουσας παραγωγής, οδηγούν στη συσσωρευτική κίνηση της κρίσης που μεταφράζεται σε πτώση των επενδύσεων, της παραγωγής, της απασχόλησης, των μισθών κ.λπ. Η πτώση του μέσου ποσοστού του κέρδους των επιχειρήσεων οδηγεί σε αλληπάλληλες μειώσεις των επενδύσεων που είναι το κύριο χαρακτηριστικό των κρίσεων.

Επιγραμματικά τα αίτια των οικονομικών κρίσεων σύμφωνα με το Μαρξ είναι τα εξής:

- α. Η υπερσυσσώρευση κεφαλαίων
- β. Η υποκατανάλωση των μαζών
- γ. Η αναρχία της παραγωγής
- δ. Η πτώση του μέσου ποσοστού του κέρδους

1.8 Αντιμετώπιση των οικονομικών διακυμάνσεων από το κράτος (αντικυκλική πολιτική)

Τα κράτη τα τελευταία χρόνια περιορίζονται απλώς στην αντιμετώπιση του φαινομένου των οικονομικών διακυμάνσεων δηλαδή προσπαθούν να αμβλύνουν την ένταση του οικονομικού κύκλου. Το σύνολο των μέτρων που παίρνει το κράτος για την άμβλυνση του οικονομικού κύκλου λέγεται αντικυκλική πολιτική. Η αντικυκλική πολιτική διακρίνεται σε δύο κατηγορίες την επεκτατική και την περιοριστική πολιτική.

α. Επεκτατική πολιτική

Είναι το σύνολο των μέτρων που παίρνει το κράτος όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση με σκοπό να την οδηγήσει ξανά στην ανάκαμψη. Επειδή στη φάση της ύφεσης το κυριότερο οικονομικό πρόβλημα είναι η έλλειψη επενδύσεων και κατ' επέκταση η ανεργία, ουσιαστικά τα μέτρα της

επεκτατικής πολιτικής είναι τα μέτρα καταπολέμησης της ανεργίας σπουδαιότερα των οποίων είναι η αύξηση των κρατικών δαπανών, και η μείωση των φόρων και του επιτοκίου.

β. Περιοριστική Πολιτική

Είναι το σύνολο των μέτρων που παίρνει το κράτος όταν η οικονομία βρίσκεται στη φάση της υπερθέρμανσης για να αποτρέψει την οικονομική κάμψη. Επειδή στη φάση αυτή το κυριότερο οικονομικό πρόβλημα είναι ο πληθωρισμός εξαιτίας των υπερβολικών επενδύσεων ουσιαστικά τα μέτρα της περιοριστικής πολιτικής είναι τα μέτρα καταπολέμησης του πληθωρισμού σπουδαιότερα των οποίων είναι η μείωση των κρατικών δαπανών και η αύξηση των φόρων και του επιτοκίου.

Η αποτελεσματικότητα των πιο πάνω μέτρων εξαρτάται από:

α. Τη σωστή κατάρτιση των δεικτών.

Οι δείκτες που αφορούν στην πρόβλεψη για την εξέλιξη του ΑΕΠ, του ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας, του πληθωρισμού, της ανεργίας κ.λπ. θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν αξιόπιστοι αλλιώς τα οικονομικά επιτελεία που είναι αρμόδια να κάνουν εισηγήσεις προς τις κυβερνήσεις αναγκαστικά θα βασιστούν σε λανθασμένα στοιχεία πράγμα που θα αλλοιώσει τις προβλέψεις τους.

β. Την έγκαιρη και ακριβή πρόβλεψη.

Τα πιο πάνω αναφερθέντα θα πρέπει να προβαίνουν σε όσο το δυνατό ακριβείς και κυρίως έγκαιρες προβλέψεις για να δύναται έτσι η δυνατότητα στις κυβερνήσεις να παίρνουν έγκαιρα τα μέτρα ώστε αυτά να είναι αποτελεσματικότερα.

γ. Τη λήψη του κατάλληλου μέτρου στην κατάλληλη φάση.

Να μη βρίσκεται δηλαδή η οικονομία σε φάση υπερθέρμανσης και οι κυβερνήσεις είτε λόγω λανθασμένων πληροφοριών είτε λόγω ανικανότητας να

παίρνουν μέτρα επεκτατικής πολιτικής. Τότε είναι σα να ρίχνουν λάδι στη φωτιά με αποτέλεσμα η κρίση που θ' ακολουθήσει να είναι εντονότερη. Το ίδιο θα συμβεί αν σε περίοδο οικονομικής ύφεσης παρθούν μέτρα περιοριστικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 Η κρίση στην τουριστική βιομηχανία

Βάσει των εξελίξεων, διαφαίνεται ότι η διεθνής οικονομική κρίση επηρεάζει σημαντικά το τουρισμό και οι επιπτώσεις της αρχίζουν να γίνονται εμφανείς. Ωστόσο παρότι η διεθνής οικονομική κρίση η οποία έχει εμφανιστεί από το 2007, αναμένεται να επηρεάσει τον διεθνή τουρισμό για τα επόμενα χρόνια, το ελληνικό μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης έχει εισέλθει σε φάση κρίσης από την δεκαετία του 1990. Ως εκ τούτου φαίνεται πιθανόν, μία σειρά από στρεβλώσεις που χαρακτηρίζουν την κρίση του μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης της χώρας, να γίνουν εντονότερες με την περαιτέρω εξάπλωση της διεθνούς οικονομικής κρίσης.

Ο ελληνικός τουρισμός εάν επιθυμεί να επιβιώσει του διεθνούς ανταγωνισμού και εάν επιζητεί να παραμείνει ένας αξιόλογος οικονομικός παράγοντας (εισοδήματα, απασχόληση) θα πρέπει να επιχειρήσει μία αναδιάρθρωση του προϊόντος στα πλαίσια διαμόρφωσης ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου. Οι διαρθρωτικοί παράγοντες που συνηγορούν σ' αυτό είναι πολλοί.

Η κρίση ήταν συνέπεια ενός ποσοτικού μοντέλου, το οποίο ωθήθηκε στα όριά του και απεικονίζεται στην υπέρ προσφορά τουριστικών καταλυμάτων. Η αύξηση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην παράκτια ζώνη, βασιζόταν στην βασική προϋπόθεση διατήρησης και μεγέθυνσης της τουριστικής ζήτησης. Ωστόσο αυτή η προϋπόθεση δεν επαληθεύτηκε και αποτέλεσε την απαρχή μείωσης της ποιότητας, ως απόρροια μίας ξενοδοχειακού τύπου κρίσης. Έτσι η αύξηση των τιμών των ξενοδοχειακών καταλυμάτων οδήγησε τους τουρίστες στην αναζήτηση άλλου τύπου καταλυμάτων, χαμηλότερης ποιότητας και παρεχομένων υπηρεσιών. Η ξενοδοχειακή κρίση, μέσω μίας πλεονασματικής προσφοράς επί της ζήτησης μπορεί να οφείλεται επίσης στην διαρροή ενός αριθμού πελατών, συνήθως υψηλής εισοδηματικής στάθμης, προς άλλους προορισμούς.

Ακόμα μια μεγάλη διαρθρωτική αιτία της κρίσης του ελληνικού τουρισμού θα μπορούσε να είναι η διαρκής αλλοίωση των χωρικών ενοτήτων υποδοχής των τουριστών, που οφείλεται στην περιβαλλοντική, αισθητική και ηχητική ρύπανση, την υπερβολική συγκέντρωση των δομών της υποδοχής, την ελλειμματική ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών και των εγκαταστάσεων υγιεινής, των ανεπαρκών υποδομών κλπ. Όλα τα παραπάνω υπογραμμίζουν “μια κακή τουριστική ανάπτυξη” και αποτελούν σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στην ανάπτυξη ποιοτικού τουρισμού.

Επίσης άλλη μια αξιόλογη αιτία που θα μπορούσε να ερμηνεύσει την δομική κρίση του ελληνικού τουρισμού, είναι η απουσία πολιτικής ευαισθησίας για τον τουριστικό τομέα. Άλλα φαινόμενα που λειτουργούν προσθετικά στα ήδη υπάρχοντα είναι οι απεργίες και ιδίως σε αεροδρόμια και αερομεταφορές, ή ανασφάλεια σε κάποιες μεγάλες πόλεις κλπ.

Όλα τα παραπάνω όμως είναι αιτίες που έρχονται από το παρελθόν και πρέπει εκεί να παραμείνουν. Αυτό που πρέπει να γίνει είναι να ξεπεραστούν και να λειτουργήσουν σα παραδείγματα προς αποφυγή για το μέλλον. Στην περίπτωση της τουριστικής κρίσης, απόρροιας οικονομικών κυρίως συγκυριών θα πρέπει να αναζητηθεί ένα μακροχρόνιο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης σε σχέση με ένα βραχυχρόνιο. Θα πρέπει να αναδειχθούν τα διαφορετικά στοιχεία του ελληνικού τουρισμού και να γίνουν πλεονεκτήματα έναντι στην ομογενοποίηση. Επίσης θα πρέπει να επεκταθεί η τουριστική βιομηχανία σε είδη όπως για πχ ο οικολογικός τουρισμός ή ο συνεδριακός τουρισμός που είχαν “παραμεληθεί” σχετικά τα προηγούμενα χρόνια. Έτσι μπορεί η κρίση να χρησιμοποιηθεί ως η αφορμή για τον εκσυγχρονισμό της τουριστικής βιομηχανίας.

2.2 Η κρίση στην αγροτική παραγωγή

Η γεωργία συνιστά ένα υπαίθριο εργοστάσιο παραγωγής προϊόντων διατροφής ανθρώπων και ζώων και περιβαλλοντικών αγαθών με αυξανόμενη ζήτηση. Βασίζεται στο φυσικό περιβάλλον, στους φυσικούς πόρους, κυρίως

στη γεωργική γη και στο διαθέσιμο νερό για άρδευση και στην εργασία και την φροντίδα των αγροτών. Η Ελληνική γεωργία βρίσκεται, σήμερα, σε επιταχυνόμενη πτώση. Η προσχεδιασμένη ανάκαμψή της, με την αξιοποίηση του χαρισματικού φυσικού περιβάλλοντος και των διαθέσιμων φυσικών πόρων που διαθέτει η χώρα, της εργατικότητας και δημιουργικότητας των Ελλήνων αγροτών, όταν μάλιστα υποστηρίζονται στοχευμένα, ώστε να καταστούν αποτελεσματικοί χρήστες εξελισσόμενης γεωργικής τεχνολογίας, κάτι που μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην έξοδο της χώρας από την ύφεση.

Αυτό προϋποθέτει δημιουργία νέων ποικιλιών φυτών, να αυξηθούν οι αποδόσεις της γης, να δημιουργηθούν σύγχρονες γεωργικές βιομηχανίες, να αυξηθούν οι εξαγωγές και να εμπεδωθεί η πίστη στο παραγωγικό και επιστημονικό δυναμικό του χώρου. Πάνω από όλα όμως πρέπει να δημιουργηθούν θεσμοί που να προσδιορίζουν θεσμικό πλαίσιο ώστε να περιορισθεί η σπατάλη μηχανολογικού εξοπλισμού αλλά και κυρίως η ανέλεγκτη χρήση των φυσικών πόρων, κυρίως νερού, γεωργικής γης και βοσκοτόπων. Επίσης η γεωργία πρέπει εκτός από το να να δει την ευκαιρία και μέσα από την κρίση να μπει σε "τάξη" και να εκσυγχρονισθεί όπως προαναφέρθηκε, πρέπει να κοιτάξει και το μέλλον μέσα από τη αλλαγή του τρόπου καλλιέργειας και να κινηθεί σε νέα μοντέλα ανάπτυξης όπως η βιολογική καλλιέργεια που εκτός από πιο παραγωγικά είναι και πιο ωφέλιμα για το περιβάλλον και την αειφόρα.

2.3 Η κρίση στις κατασκευές

Κατά το 2010 στον κατασκευαστικό κλάδο, οι επενδύσεις σε κατοικίες (αποτελούν το 1/3 περίπου του συνόλου των επενδύσεων), έκλεισαν με μείωση και για το 2010 όπως είχε συμβεί και για το 2009. Παράλληλα, προβλέπεται ότι ο ρυθμός επέκτασης της στεγαστικής πίστης θα είναι χαμηλός, αντανακλώνοντας την διαμόρφωση τόσο της ζήτησης, όσο και της προσφοράς δανείων. Από την άλλη πλευρά όπως ανακοινώθηκε μέσα στο

2010 το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων θα παραμείνει στα τρέχοντα επίπεδα και για το 2011.

Ο κατασκευαστικός κλάδος και κατά το 2011 αναμένεται να επηρεαστεί πτωτικά και από την επιδείνωση της ζήτησης και από την αυστηρότερη (όπως προβλέπεται) πιστοδοτική πολιτική των τραπεζών.

Από την άποψη αυτή η παρατηρούμενη κρίση κατά τα τελευταία χρόνια στον κλάδο των ιδιωτικών και δημοσίων έργων, χαρακτηρίζεται από αρνητικές επιδράσεις σε ευρύτερους παραγωγικούς αρμούς της ελληνικής οικονομίας, δεδομένου ότι δρα πολλαπλασιαστικά σε βάρος των άμεσα και έμμεσα εξαρτώμενων επιχειρήσεων, τόσο της μεταποίησης, όσο και του εμπορίου και των υπηρεσιών, λόγω του δραστικού περιορισμού της ζήτησης.

Παράλληλα, δεν συντελείται η αναγκαία συντήρηση και επέκταση αναπτυξιακών, κοινωνικών και δικτυακών υποδομών της χώρας, με αποτέλεσμα από την μία πλευρά να μην δημιουργεί η ελληνική οικονομία «αναχώματα» συγκράτησης των αρνητικών συνεπειών της οικονομικής κρίσης και ύφεσης και από την άλλη πλευρά η απαξίωση και ανεπάρκεια των υποδομών της χώρας να καθιστούν περισσότερο χρονοβόρο την διαδικασία ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας. Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι η επίδραση της κατασκευαστικής δραστηριότητας στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι σημαντική αφού ενισχύει την οικονομική και δημογραφική ισορροπία των περιφερειακών περιοχών της χώρας (συμβολή στο περιφερειακό ΑΕΠ, απασχόληση, άρση γεωγραφικής απομόνωσης, πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις των υποδομών, κλπ).

Η ανάσχεση της κρίσης στον κατασκευαστικό κλάδο προϋποθέτει τον σχεδιασμό πολιτικών για τον οικονομικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό εξόδου από την κρίση της ελληνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται ριζική αντικατάσταση του ελληνικού προτύπου ανάπτυξης της ευελιξίας της εργασίας, της ενίσχυσης της προσφοράς. Στο πλαίσιο αυτού του νέου αναπτυξιακού προτύπου, απαιτείται να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, με την αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων και όχι με την διαχείριση της ανεργίας και την διευθέτηση των ανισορροπιών στην ελληνική

αγορά εργασίας. Επίσης απαιτείται η ανάπτυξη του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων σε συνδυασμό με το ΕΣΠΑ, στην κατεύθυνση χρηματοδότησης της υλοποίησης αναπτυξιακών, κοινωνικών και δικτυακών υποδομών της χώρας, μεταξύ των άλλων, με έλεγχο της ποιότητας των παραγόμενων έργων. Παράλληλα, απαιτείται ενίσχυση της ρευστότητας των κατασκευαστικών εταιρειών και ενεργοποίηση των ιδιωτικών επενδύσεων στον συγκεκριμένο κλάδο με την θέσπιση κινήτρων για την χρήση νέων πράσινων τεχνολογιών στα νεοαναγειρόμενα κτίρια και την ενεργειακή αναβάθμιση των υφιστάμενων κτιρίων, κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων, δημιουργία δικτύου ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αντισεισμική ενίσχυση των κατασκευών. Τέλος, η συσσωρευμένη τεχνογνωσία που έχει αποκτηθεί από τις επιχειρήσεις του συγκεκριμένου κλάδου κυρίως μετά την περίοδο κατασκευής των έργων που χρησιμοποιήθηκαν για την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, επιβάλλει την μορφολογική τους εξέλιξη (συγχωνεύσεις, συνεργασίες, ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων, κλπ) προκειμένου να διεθνοποιηθεί η δραστηριότητα τους, με την ανάληψη υλοποίησης κατασκευαστικών έργων παγκοσμίως.

2.4 Η τραπεζική κρίση

Ως η δεύτερη μεγαλύτερη τραπεζική κρίση των τελευταίων 100 χρόνων εξελίσσεται η πρόσφατη χρηματοοικονομική αναταραχή, η οποία, αν και άρχισε με κακούς υπολογισμούς σε «στοιχήματα» σε χρεόγραφα υποστηριζόμενα από στεγαστικά δάνεια υψηλού ρίσκου (subprime) στις ΗΠΑ, στη συνέχεια συνέβαλε στον περιορισμό της ρευστότητας μεταξύ τραπεζών και φαίνεται ότι τώρα λαμβάνει παγκόσμιες διαστάσεις, καθώς η κρίση αξιοπιστίας κυριαρχεί. Σύμφωνα με στοιχεία και προβλέψεις του ΔΝΤ, το κόστος της παρούσας τραπεζικής κρίσης ως ποσοστό του ΑΕΠ (4,4%) θα είναι το δεύτερο υψηλότερο της περιόδου, υστερώντας μόνο της ιαπωνικής τραπεζικής κρίσης (13% του ΑΕΠ, 1990-1999).

Η ιστορική εμπειρία δεικνύει ότι τα λάθη επαναλαμβάνονται και, όπως δείχνουν τα πράγματα, δύσκολα θα βγουν οι οικονομίες από τον σημερινό

φαύλο κύκλο χωρίς κυβερνητικές παρεμβάσεις, όπως εξάλλου συνέβη και στο παρελθόν μόλις έγινε προφανές ότι ο ιδιωτικός τομέας ή οι αγορές δεν επαρκούσαν για να δώσουν λύση στα τραπεζικά προβλήματα. Σε όλες τις κρίσεις παρατηρήθηκαν κακές τραπεζικές πρακτικές στους τομείς των χορηγήσεων δανείων, με το τραπεζικό ρίσκο να αυξάνει υπερβολικά, η διαχείριση των κινδύνων ήταν φτωχή, ενώ οι τράπεζες εστίασαν στην αύξηση του μεριδίου αγοράς τους και όχι στην αποδοτικότητα των κεφαλαίων τους. Το φτωχό σύστημα αποτίμησης χρηματοοικονομικών κινδύνων, οι κακοί συνδυασμοί της ωριμότητας των δανείων, αλλά και οι ριψοκίνδυνες χορηγήσεις, η φτωχή διαφάνεια και οι πρακτικές ελέγχου ενέτειναν τα προβλήματα.

Η σημερινή κατάσταση περιπλέκεται πάντως περισσότερο, καθώς τα πιστωτικά παράγωγα σκιαγραφούν μια εξαιρετικά δυσμενή εικόνα, προεξοφλώντας το υψηλότερο ιστορικά ποσοστό εταιρικών χρεοκοπιών, κάτι που αποδίδεται στη βίαιη μόχλευση των επενδυτικών χαρτοφυλακίων που επενδύουν σε τιμές σαφώς πιεσμένες. Αυτή η νέα μορφή πίστωσης μέσω αυτού που αποκαλείται «μόχλευση» (τα hedge funds δανείστηκαν, π.χ., τριπλάσια του ενεργητικού τους κεφάλαια, ενώ η ίδια κατάσταση υπάρχει και σε άλλες κατηγορίες επενδυτικών προϊόντων) αυξάνει σήμερα τους κινδύνους για το τραπεζικό σύστημα, περιορίζει τη διαφάνεια και διασπείρει τους κινδύνους σε μεγαλύτερες γεωγραφικές περιοχές. Όπως και στο παρελθόν, σοβαρό πλήγμα αναμένεται ότι θα δεχθεί το παρόν σύστημα αποτίμησης χρηματοοικονομικών κινδύνων, ενώ η άμεση ανάληψη δράσης εκ μέρους των κυβερνήσεων ως εγγυητών θεωρείται απαραίτητη για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης.

Έτσι, ωστόσο παρθούν κάποια μέτρα, οι ανησυχίες και η κρίση εμπιστοσύνης στις αγορές πιθανώς θα εμείνουν. Όταν, όμως, οι πολιτικοί βρουν μια μόνιμη λύση, οι τραπεζικές μετοχές παγκοσμίως αναμένεται να σημειώσουν ράλι, αλλά ως τότε ο κλάδος αναμένεται να περάσει δύσκολες ώρες, ενώ η μεταβλητότητα θα παραμείνει χαρακτηριστικό των μετοχικών αγορών ωστόσο οι συνθήκες επιτρέψουν ένα διατηρήσιμο «γύρισμα» των μετοχών.

Με την πιστωτική κρίση να διαχέεται, τα παράγωγα να προεξοφλούν εταιρικές χρεοκοπίες, τα διατραπεζικά επιτόκια να προσεγγίζουν επίπεδα μεγάλης κρίσης, την αξιοπιστία του συστήματος να υποχωρεί και τις τράπεζες να απαιτούν μεγαλύτερες εγγυήσεις, το εκρηκτικό κοκτέιλ της κρίσης δείχνει να διατηρεί πάντως τους φόβους των αγορών, σε μια στιγμή που η βίαιη απομόχλευση των επενδυτικών χαρτοφυλακίων συνεχίζεται. Οι πωλήσεις δεν έχουν να κάνουν με τα θεμελιώδη μεγέθη των εταιρειών, αλλά κινούνται στο πλαίσιο της **περιορισμένης διεθνούς αξιοπιστίας και του γεγονότος ότι οι πωλητές** σαφώς υπερβαίνουν αυτούς που είναι διατεθειμένοι να πάρουν εκ νέου θέσεις στις ελληνικές μετοχές.

Η διατηρήσιμη άνοδος, απαιτεί μια μεταστροφή της τάσης των αρνητικών οικονομικών στοιχείων και σίγουρα λύση του πιστωτικού προβλήματος το οποίο ταλανίζει τις οικονομίες, ώστε να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη. Η κρίση θα λήξει όταν σταθεροποιηθούν οι τιμές κατοικιών και μαζί τους η αξία των ακινήτων που έχουν χρησιμοποιηθεί ως εχέγγυο για στεγαστικά δάνεια, όπως εκτίμησε ο πρώην πρόεδρος της Fed.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 Ορισμός του έλεγχου και βασικά στοιχεία του έλεγχου

Ιστορικά έχουν προταθεί διάφοροι ορισμοί της έννοιας του ελέγχου, αλλά σήμερα έχει διεθνώς διαμορφωθεί σύγκλιση απόψεων στο θέμα αυτό. Έτσι, σύμφωνα με τα

Περισσότερα σύγχρονα εγχειρίδια Ελεγκτικής, έλεγχος είναι η συγκέντρωση από τον ελεγκτή τεκμηρίων σχετικά με ορισμένες πληροφορίες, για να διαπιστωθεί ο βαθμός συμφωνίας μεταξύ των πληροφοριών αυτών και ορισμένων κριτηρίων και η έκφραση

σχετικής γνώμης μέσω της έκθεσης ελέγχου. Δηλαδή, ο έλεγχος αποσκοπεί στο να διαπιστώσει εάν οι προς έλεγχο πληροφορίες έχουν προκύψει βάση καθορισμένα κριτήρια. Ο ορισμός αυτός είναι αρκετά γενικός και περιλαμβάνει όχι μόνο τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων αλλά και πολλές άλλες κατηγορίες ελέγχων.

3.1.1ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ

1. Οι προ έλεγχο πληροφορίες: Οι πληροφορίες αυτές κατά κανόνα έχουν προετοιμαστεί από την διοίκηση μιας οικονομικής μονάδας και συνιστούν το αντικείμενο του έλεγχου. Για να είναι δυνατή η διενέργεια έλεγχου, οι πληροφορίες αυτές πρέπει να είναι σε τέτοια μορφή, ώστε να επιδέχονται έλεγχο και επιβεβαίωση.
2. Τα κριτήρια έλεγχου: Τα οποία και εξαρτώνται από τις πιο έλεγχο πληροφορίες,
3. Τεκμήρια έλεγχου: Τα οποία αναφέρονται σε κάθε είδους στοιχεία και δεδομένα που χρησιμοποιούνται

για να εξακριβωθεί εάν οι προς έλεγχο πληροφορίες συμφωνούν με τα κριτήρια έλεγχου.

4. Ο ελεγκτής: Ο όποιος θα πρέπει να είναι ένας ικανός, προσοντούχος και ανεξάρτητος ειδικός επαγγελματίας . Ο ελεγκτής πρέπει να έχει τις γνώσεις και την εμπειρία για να κατανοεί και να εφαρμόζει τα κριτήρια έλεγχου και την ικανότητα προσδιορισμού των ειδών και της ποσότητας των τεκμηρίων που απαιτούνται, ώστε να είναι σε θέση να διατυπώσει αξιόπιστο πόρισμα επί του έλεγχου του, αφού εξετάσει τα ελκτικά τεκμήρια. Κυρίαρχο ποιοτικό χαρακτηριστικό του ελεγκτή είναι η ανεξάρτητη στάση(ανεξαρτησία) που θα πρέπει να τον διακρίνει και κατά την διενέργεια του έλεγχου. Αυτή η ανεξάρτητη στάση υπαγορεύει ο ελεγκτής να παραμείνει ανεπηρέαστος, τόσο σε ότι αφορά στη συγκέντρωση και αξιολόγηση των ελεγκτικών τεκμηρίων , όσο και στη διατύπωση της επαγγελματικής του γνώμης.
5. Έκθεση έλεγχου: Ένα γραπτό κείμενο στο οποίο ο ελεγκτής εκφράζει την γνώμη του για το εάν και κατά πόσο οι ελιχθείσες πληροφορίες συμφωνούν με τα κριτήρια έλεγχου. Η έκθεση αυτή αποτελεί και το μέσον επικοινωνίας του ελεγκτή με τα μέρη εκείνα που κατά νόμο η συμβατικά είναι χρήστες της γνώμης του ελεγκτή, για τη λήψη οικονομικών αποφάσεων.

3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ –ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Ελεγκτική είναι το σύνολο των κανόνων, αρχών, και ενεργειών, με βάση τις οποίες διενεργείται κάθε Λογιστικό-διαχειριστικός έλεγχος με σκοπό τη διατύπωση αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικά με κάποια οικονομική διαχείριση.

Σύμφωνα με τον ορκωτό λογιστή Αλ. Αστρίτη υπάρχουν τα παρακάτω είδη ελέγχων

- 1) με βάση την έκτασή τους διακρίνονται σε γενικούς, που επεκτείνονται σε ολόκληρη τη διαχείριση μιας δοσμένης χρονικής περιόδου και ειδικούς που αφορούν ένα συγκεκριμένο τομέα.
- 2) με βάση το σκοπό τους σε προληπτικούς και κατασταλτικούς
- 3) ανάλογα με την διάρκειά τους σε μόνιμους ή διαρκείς οι οποίοι διενεργούνται ολόκληρη τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης, σε τακτικούς ή περιοδικούς οι οποίοι διενεργούνται κατά τακτικές χρονικές περιόδους, έκτακτους ή περιπτωσιακούς που διενεργούνται σε ειδικές περιπτώσεις για ειδικούς λόγους.
- 4) Ανάλογα με το πρόσωπο του ελεγκτή διακρίνονται σε εσωτερικούς που διενεργούνται από πρόσωπα της οικονομικής μονάδας και εξωτερικούς που διενεργούνται από επαγγελματίες ελεγκτές και οι οποίοι δεν πρέπει να έχουν καμία σχέση ή εξάρτηση από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα. Οι έλεγχοι έχουν σκοπό, εκτός από την πρόληψη και την καταστολή ακούσιων ή ακούσιων σφαλμάτων, την πιστοποίηση της ειλικρίνειας και της ακρίβειας των οικονομικών καταστάσεων (ισολογισμός, αποτελεσμάτων χρήσης, κατάσταση μεταβολών καθαρής θέσης, κατάσταση ταμειακών ροών, πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων και προσαρτήματος). Ακόμη ο έλεγχος βοηθά όχι μόνο στον εντοπισμό ατελειών –αδυναμιών της επιχείρησης αλλά και στον σχηματισμό σωστών προβλέψεων. Αντικείμενο του ελέγχου είναι η οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας. Με τον όρο ξένη περιουσία εννοούμε ότι η περιουσία της ανώνυμης εταιρίας είναι ξένη έναντι όλων των οργάνων που την διαχειρίζονται, η περιουσία οποιουδήποτε οργανισμού ή ιδρύματος είναι ξένη έναντι όλων των συλλογικών οργάνων του και των υπαλλήλων που την διαχειρίζονται.

3.2.1Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η ελεγκτική πρωτοεμφανίστηκε κατά τους αρχαίους χρόνους στην Βαβυλώνα το 3000 π.χ., όπου εμπορικοί νόμοι καθόριζαν τον τρόπο διενέργειας των συναλλαγών, ενώ στην Αρχαία Αίγυπτο οι Φαραώ είχαν ορίσει τους Επιστάτες με σκοπό τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης μέσω της παραγόμενης ποσότητας των σιτηρών.

Στην Αρχαία Αθήνα είχαν ιδρυθεί:

- 1) το σώμα ή συνέδριο λογιστών προκειμένου να επιβλέπουν τα οικονομικά του κράτους μέσω ελέγχων που διενεργούσαν στους δημόσιους ταμίες
- 2) το σώμα ελεγκτών αποτελούμενο από 10 εφόρους, οι οποίοι εκλέγονταν από το λαό και είχαν την αρμοδιότητα να ελέγχουν τα οικονομικά των αρχόντων οι οποίοι αποχωρούσαν από το αξίωμά τους.

Στην Αρχαία Ρώμη τον οικονομικό έλεγχο του κράτους είχαν αναλάβει οι ύπατοι ή κήνσορες ή ταμίες. Στην Αναγέννηση καθιερώνεται μία υποτυπώδης μορφή εσωτερικού ελέγχου ενώ όρος auditor εμφανίζεται για πρώτη φορά, και ιδρύεται η ένωση επαγγελματιών ελεγκτών(Βενετία 1581)Στην χώρα μας το Σώμα Ορκωτών Λογιστών ιδρύθηκε το 1955, και τα βασικά διοικητικά του όργανα ήταν το Εποπτικό Συμβούλιο και η διοικούσα Επιτροπή. Με τοΠ./226/1992 καταργήθηκε το ΣΟΛ και ιδρύθηκε το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

3.2.2 Η έννοια της ελεγκτικής

Ελεγκτική είναι και εκφράζεται ως ένας ξεχωριστός επαγγελματικός κλάδος των διοικητικών – οικονομικών επιστημών που πραγματεύεται τους γενικούς κανόνες, όρους και προϋποθέσεις για τη διενέργεια ελέγχου σε κάθε επιχείρηση –οικονομική μονάδα – φορέα που στοχεύει στη διαφύλαξη και τη σωστή διαχείριση των οικονομικών πόρων, καθώς την ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Η ελεγκτική ως κλάδος της

οικονομικής – διοικητικής των επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων είναι συγχρόνως επιστήμη και τεχνική. Χαρακτηρίζεται ως επιστήμη γιατί μέσα από τη διερεύνηση παρέχει συνεχώς καινούργια γνώση, ως τεχνική δε, γιατί σε συνδυασμό με την παραγόμενη επιστημονική γνώση ικανοποιεί τις ανάγκες του ελέγχου και φέρει την αποστολή της.

Η ελεγκτική ως φιλοσοφία, ως επιστήμη και τεχνική δεν ενδιαφέρεται για τη νομική μορφή των μονάδων που ελέγχει, δηλαδή, το αν έχει ιδιωτικό ή δημόσιο χαρακτήρα, ούτε για το αντικείμενο εκμετάλλευσης, ούτε επίσης για τον κερδοσκοπικό ή μη χαρακτήρα τους. Είναι ένας κλάδος, που μέσα από τη διερεύνηση και την αξιολόγηση των λειτουργιών αποκτά έδαφος αποδοχής και εφαρμογής σε κάθε επιχειρηματική μονάδα, φορέα και κοινωνία. Εξελίσσεται συνεχώς και προσπαθεί να αποκτήσει τη δική της οντότητα – ταυτότητα, προσεγγίζοντας κάθε φορά τις αδυναμίες των συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου, με επιστημονικές μεθόδους υποδεικνύοντας ρεαλιστικές λύσεις, προκειμένου να εξασφαλισθεί χρηστή διοίκηση, ώστε να επιτύχουν οι φορείς και οι διοικήσεις τις επιδιώξεις και τους σκοπούς, διασφαλίζοντας του μετόχους και γενικότερα την κοινωνική συνοχή της επιχείρησης.

3.3 Το αντικείμενο του ελέγχου και της Ελεγκτικής.

Για τον ελεγκτή προσωπικά σκοπός του ελέγχου είναι η διαμόρφωση γνώμης αναφορικά με την ορθή ή μη παρουσίαση της χρηματοοικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων χρήσεων της ελεγχόμενης μονάδας στις αντίστοιχες λογιστικές καταστάσεις, σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές. Αλλά και κατά τη γενικώς παραδεκτή αντίληψη, ο έλεγχος που διενεργείται από τους ορκωτούς ελεγκτές έχει ως επί το πλείστον στόχο τη διαπίστωση της ορθής (ακριβοδίκαιης, fair), σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές, παρουσίασης της χρηματοοικονομικής θέσης, δηλαδή την περιουσιακή και κεφαλαιακή (πηγή) διάρθρωση της μονάδας στην αναφερόμενη ημερομηνία, καθώς και τις μεταβολές τούτης ως αποτέλεσμα

της δραστηριοποίησής της, κατά τη διαρρέυσσα περίοδο, αλλά και άλλων ενεργειών, π.χ. χρηματοδότησης κ.λπ.

Πιο συγκεκριμένα, το αντικείμενο του ελέγχου στα πλαίσια της χρηματοοικονομικής ελεγκτικής είναι κατά κύριο λόγο ο τρόπος και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών που συνιστούν την εικόνα μιας οικονομικής μονάδας. Πιο απλά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι επαληθεύεται ο απολογισμός (αναφορά) των υπευθύνων να δώσουν λογαριασμό (to account for) στους έχοντες έννομο συμφέρον γι' αυτό. Στα πλαίσια αυτά ελέγχεται, αναγκαστικά, το (λογιστικό) σύστημα, βάσει του οποίου γίνεται η αρχική λειτουργία της και η επάρκεια εμπλεκόμενων και παραπλήσιων του λογιστικού συστήματος συστημάτων.

3.4 Διακρίσεις στην Ελεγκτική

Βασικά, το αντικείμενο του ελέγχου στα πλαίσια της χρηματοοικονομικής ελεγκτικής είναι κατά κύριο λόγο ο τρόπος και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης των χρηματοοικονομικών μεγεθών που συνιστούν την εικόνα και το αποτέλεσμα μιας οικονομικής μονάδας. Στα πλαίσια αυτού του ελέγχου, αλλά και εκτός ενός ολοκληρωμένου τέτοιου ελέγχου, μπορούν να ελεγχθούν, και θα πρέπει, σε ενδεδειγμένες περιπτώσεις, επιμέρους λειτουργίες και συστήματα, καθώς και η γενικότερη οργάνωση και διοικητική διάρθρωση της μονάδας, η επάρκεια ολόκληρου του διοικητικού πληροφοριακού συστήματος (MIS), κ.λπ. Έτσι, η Ελεγκτική ως λειτουργία στην ευρύτερη διοίκηση (ιδιωτική και κρατική) μιας κοινωνίας διακρίνεται βασικά σε:

1. Εξωτερική, ανεξάρτητη Ελεγκτική
2. Εσωτερική Ελεγκτική
3. Κρατική Ελεγκτική

1.Εξωτερική, ανεξάρτητη ελεγκτική. Ο εξωτερικός ανεξάρτητος έλεγχος είναι αυτός που διενεργείται από επαγγελματίες και ειδικά εκπαιδευόμενους γι' αυτό λογιστές/ ελεγκτές, που αναφέρονται ως ορκωτοί ελεγκτές, ΣΟΕ, (σήμερα στην Ελλάδα), ή ορκωτοί λογιστές (Certified Public Accountants ή Chartered Accountants, είναι ο τίτλος στις αγγλοσαξονικές χώρες).

Ο εξωτερικό έλεγχος διενεργείται επί του λογιστικού, κυρίως, συστήματος μιας μονάδας αλλά και επί των άλλων επί μέρους οργανωτικών συστημάτων, τα οποία μπορούν εμμέσως να επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος, με την χρήση ελεγκτικών standards αλλά και άλλων μεθόδων, τις οποίες θα κρίνει κατά περίπτωση αναγκαίες ο ελεγκτής. Τα διακριτικά χαρακτηριστικά του ανεξάρτητου, εξωτερικού ελέγχου είναι ότι τούτος έχει κύριο σκοπό να στηρίξει την εκ μέρους του ελεγκτή διαμόρφωση γνώμης αναφορικά με την ορθή ή μη παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μεγεθών της ελεγχόμενης μονάδας στις ελεγχόμενες απ' αυτόν χρηματοοικονομικές καταστάσεις, και δεύτερων, ότι ο ανεξάρτητος, εξωτερικός ελεγκτής ουσιαστικά φέρει εύθνη προς τους εκτός της ελεγχόμενης μονάδας ενδιαφερόμενους για τη χρηματοοικονομική κατάσταση και αποτελεσματικότητα τούτης, συμπεριλαμβανομένων και των μετόχων, βεβαίως, σ' αυτούς τους εκτός του λειτουργικού και επιχειρησιακού περιβάλλοντος της μονάδας τρίτους. Οι μέτοχοι, παρ' όλη την ιδιότητά τους ως ιδιοκτήτες της ελεγχόμενης μονάδας, δεν μπορούν, στις σημερινές επιχειρήσεις – κολοσσούς, να έχουν πλεονεκτικότερη των άλλων άποψη και θέση πλην σε ορισμένες οικογενειακές επιχειρήσεις, ίσως, όπου όμως, και εκεί, η (αναγκαστική για την διοίκηση μεγάλων τέτοιων μονάδων) μεσολάβηση των επαγγελματιών managers μπορεί να αποδυναμώσει το σχετικό πλεονέκτημα της «κλειστής» ιδιοκτησίας. Η χρήση εσωτερικών ελεγκτών στην τελευταία περίπτωση δεν καθιστά, τελικά, πλεονασματική την χρησιμοποίηση εξωτερικών ελεγκτών, για πολλούς λόγους όπως αναφέρεται αμέσως παρακάτω.

2.Εσωτερική Ελεγκτική. Ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να οριστεί ως μια ξεχωριστή και ανεξάρτητη, υποτίθεται, μεν, αλλά εσωτερική της μονάδας, δε, λειτουργία, η οποία είναι επιφορτισμένη με το συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση όλων των συστημάτων οργάνωσης και λειτουργεί της μονάδας (συμπεριλαμβανομένου και του λογιστικού συστήματος, βεβαίως) και η οποία λειτουργία εντάσσεται στο ευρύτερο MIS (Management Information System) της μονάδας.

Οι βασικοί στόχοι της Εσωτερικής Ελεγκτικής είναι:

1. Η λειτουργία των επιμέρους τμημάτων της μονάδα (συμπεριλαμβανομένου και του λογιστηρίου) σύμφωνα με την από τη διοίκηση καθορισμένη πολιτική, όπως τούτη περιγράφεται στα από αυτήν εγκεκριμένα εγχειρίδια λειτουργίας και διαδικασιών.
2. Η διαπίστωση της αποτελεσματικότητας της εσωτερικής οργάνωσης (Internal Control).
3. Η διαπίστωση απάτης, ατασθαλιών λαθών και αδυναμιών στην οργάνωση και λειτουργία (φυσικών και ανθρώπινων συστημάτων), που μπορούν ή έχουν ως αποτέλεσμα την κακή διαχείριση και μεταχείριση των περιουσιακών στοιχείων της μονάδας ή και την φθορά και απώλεια τούτων.
4. Η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και της επάρκειας των συστημάτων οργάνωσης και διοίκησης της μονάδας.
5. Η αναφορά των διαπιστώσεων του ελέγχου στην διοίκησης της μονάδας και η εισήγηση μέτρων διόρθωσης ή βελτίωσης, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Ήδη από τους στόχους του εσωτερικού ελέγχου διαφαίνεται η διαφορά μεταξύ τούτου και του εξωτερικού ελέγχου, ανεξάρτητου ελέγχου. Επιπλέον, θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και κάποιες ακόμα διαφορές, οι οποίες αποτελούν και τα μειονεκτήματα του εσωτερικού ελέγχου έναντι του εξωτερικού, όχι με την έννοια ότι ο εξωτερικός έλεγχος θα πρέπει να προτιμάται έναντι του εσωτερικού – και οι δυο είναι απαραίτητοι και χρήσιμοι

για τον ξεχωριστό ρόλο που ο κάθε ένας παίζει μακροοικονομικά και μικροοικονομικά αντιστοίχως – αλλά με σκοπό να τονιστεί ότι ο εξωτερικός δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον εσωτερικό, δεδομένου ότι ο εσωτερικός είναι πιο βασικός και υπάρχει σε κάποια μορφή, σε όλες τις επιχειρήσεις.

3. Κρατική Ελεγκτική. Σ' αυτήν περιλαμβάνονται όλοι οι έλεγχοι που εξασκούν και διενεργούν διάφοροι κρατικοί και ημικρατικοί φορείς. Οι σημαντικότεροι έλεγχοι αυτού του είδους είναι ο φορολογικός έλεγχος που διενεργείται από την εφορία και αφορά στην αναζήτηση ή επαλήθευση του φορολογητέου εισοδήματος των υποκείμενων σε φορολογία φυσικών και νομικών προσώπων, ο έλεγχος από την Τράπεζα της Ελλάδος που αφορά σε νομισματικά και πιστωτικά θέματα και ο έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο του κράτους που αφορά στους λογαριασμούς στο δημόσιο τομέα, στον ειδικό λογαριασμό εγγυήσεων γεωργικών προϊόντων και στις δαπάνες που πραγματοποιούνται με ενίσχυση από πόρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθώς και στους δήμους και κοινότητες.

Η Κρατική Ελεγκτική είναι συνήθως αρκετά πιο συνοπτική από την εξωτερική και διαφέρει από αυτή στο ότι δεν ακολουθεί γενικώς παραδεκτά λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα. Και οι δυο μορφές ελέγχου, όμως, αναζητούν τεκμήρια και προβαίνουν σε επαληθεύσεις μεγεθών ή διαδικασιών. Περισσότερο, βεβαίως, να πούμε ότι η κρατική ελεγκτική θα μπορούσε κάλλιστα να αντικατασταθεί από την εξωτερική ελεγκτική και εσωτερικά από σύστημα εσωτερικών ελεγκτών.

3.5 Είδη ελέγχων

Η κατηγοριοποίηση των ελέγχων μπορεί να γίνει καλύτερα με βάση το στοιχείο στο οποίο επιλέγει να δώσει έμφαση ο κάθε έλεγχος, παρά με βάση τον τρόπο ή τη μέθοδο που τούτος ακολουθεί. Έτσι έχουμε:

1. Χρηματοοικονομικό έλεγχο
2. Λειτουργικό έλεγχο
3. Έλεγχο αποδοτικότητας
4. Έλεγχο συμμόρφωσης
5. Ειδικού ελέγχου

1.Χρηματοοικονομικός έλεγχος. Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος είναι ο γνωστός έλεγχος για τη διαπίστωση της ορθής παρουσίασης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οικονομικών μεγεθών που αφορούν στη χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα της δράσεως των οικονομικών μονάδων. Ο χρηματοοικονομικός έλεγχος ελέγχει βασικά την αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης μονάδας στη μέτρηση και παρουσίαση των χρηματοοικονομικών μεγεθών και των αποτελεσμάτων της.

2.Λειτουργικός έλεγχος. Κατά το λειτουργικό έλεγχο επιδιώκεται να αξιολογηθεί κατά πόσον μια λειτουργία, συνολική ή αποσπασματική και όχι απαραίτητα χρηματοοικονομικής φύσεως, εκτελείται σύμφωνα με κάποια δεοντολογικά ή επιστημονικά κριτήρια και αρχές του συγκεκριμένου κλάδου, αλλά και σύμφωνα με τις γενικότερες επιχειρησιακές και διοικητικές αρχές

3. Έλεγχος αποδοτικότητας. Ο έλεγχος αποδοτικότητας απασχολεί, κυρίως, τους εσωτερικούς ελεγκτές, και ενδιαφέρεται για το αν μια διαδικασία ή λειτουργία σε έναν οργανισμό φέρνει τα αποτελέσματα για τα οποία έχει εγκαθιδρυθεί ή συμβάλλει θετικά στη λειτουργία του συνολικού συστήματος στο οποίο είναι και αυτή ενταγμένη.

4. Έλεγχος συμμόρφωσης. Ο έλεγχος συμμόρφωσης σκοπό έχει τη διαπίστωση της συμμόρφωσης με κάποιους προσυμφωνημένους όρους ή προδιαγεγραμμένες διαδικασίες των εμπλεκόμενων μερών (π.χ. συμμόρφωση προς τους όρους δανειακών συμβολαίων συνεργασίας ή χρήσης δικαιωμάτων ευρεσιτεχνιών, επιχορηγήσεων, προδιαγραφών έργων, κ.λπ.)

5. Ειδικοί έλεγχοι. Ειδικός έλεγχος μπορεί να είναι κάθε έλεγχος ο οποίος δεν εμπίπτει σε μια από τις παραπάνω συγκεκριμένες κατηγορίες, αρκεί να έχει την ικανότητα (εξειδίκευση) ο ελεγκτής να τον διεκπεραιώσει. Σ' αυτούς ανήκει και ο δικαστικός έλεγχος του άρθρου 634 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, που αναφέρεται στο άρθρο 40 του ν 2190 και τον οποίο έχουν δικαίωμα να ζητήσουν διάφορες ομάδες από το αρμόδιο Εφετείο ή Πρωτοδικείο, ομάδες που έχουν έννομο συμφέρον σε ανώνυμες εταιρείες. Ο έλεγχος αυτός ανατίθεται υποχρεωτικά στους ορκωτούς ελεγκτές της εταιρείας. Αν δεν ελέγχεται από ορκωτούς ελεγκτές η εταιρεία, τότε ο έλεγχος ανατίθεται σε δημόσιους υπαλλήλους ή υπαλλήλους των τραπεζών Ελλάδος, Εθνικής ή Αγροτικής, οι οποίοι έχουν τα απαραίτητα προσόντα και εξειδίκευση για έλεγχο και διορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 40β του Ν.2190.

3.6 ΝΟΜΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Οι διατάξεις της νομοθεσίας σχετικά με τον τακτικό έλεγχο της οικονομικής μονάδας από ορκωτούς ελεγκτές είναι ο κωδ. Ν. 2190/20 και Π./226/1992.

Σύμφωνα με το Ν.2190/20 « οι ανώνυμες εταιρίες οι οποίες υπερβαίνουν τα εκάστοτε αριθμητικά όρια, εκλέγουν υποχρεωτικά τους ελεγκτές τους από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές. Στην περίπτωση αυτή για τον τακτικό τους έλεγχο έχουν τη δυνατότητα αντί δύο ελεγκτών, να εκλέγουν ένα μόνο Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή».

Αυτός ο ελεγκτής (μαζί με τον αναπληρωματικό του) ορίζεται και παύεται από την Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταιρών. Στον ελεγκτή δίνεται το δικαίωμα της πρόσβασης σε κάθε πληροφορία σχετική με την οικονομική μονάδα, σε κάθε έγγραφο ακόμη και στα πρακτικά των γενικών συνελεύσεων. Σύμφωνα με το Π./226/1992 «οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές είναι αποκλειστικώς αρμόδιοι για την άσκηση τακτικού ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης και των Οικονομικών Καταστάσεων των ΝΠ//, ΝΠΙ/, των τραπεζών-ασφαλιστικών εταιριών καθώς και των εταιριών επενδύσεων, διαχειρίσεως αμοιβαίων κεφαλαίων, χρηματοδοτικών μισθώσεων και ενώσεων συνεταιριστικών οργανώσεων, των Α.Ε. Ε.Π.Ε , των κατά μετοχών ετερορρυθμώτων κοινοπραξιών αυτών, των εισηγμένων Α.Ε. τέλος των εταιριών που εφαρμόζουν υποχρεωτικά ή προαιρετικά /διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Σύμφωνα πάντα με το Π./ 226/1992 «ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής μπορεί να αρνηθεί την ανατιθέμενη σ' αυτόν διενέργεια ελέγχου ή να ζητήσει τη διακοπή του αρξάμενου από αυτόν ελέγχου εφόσον επικαλείται λόγους τους οποίους γνωστοποιεί στον ελεγχόμενο κι αναφέρει στο Εποπτικό Συμβούλιο. Το τελευταίο εξετάζει τους προβλεπόμενους λόγους και εφόσον διαπιστώσει τη σοβαρότητα αυτών αποφαινεται περί της απαλλαγής του ορισθέντος Ελεγκτή. Η γνωστοποίηση της διακοπής του ελέγχου δεν απαλλάσσει τον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή από τις υποχρεώσεις του προς τον ελεγχόμενο για αποζημίωση σε περίπτωση αδικαιολόγητης διακοπής του ελέγχου.

Ο ελεγχόμενος μπορεί να ζητήσει την εξαίρεση ορισθέντος Ορκωτού για την οποία αποφαινεται το Συμβούλιο του Σώματος».

3.7 Ορισμός εσωτερικού ελέγχου

Ο Εσωτερικός Έλεγχος (internal Control) είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, ασφαλής και συμβουλευτική δραστηριότητα σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του εκάστοτε οργανισμού που εφαρμόζεται. Βοηθά ένα οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς του προσφέροντάς μια συστηματική επιστημονική προσέγγιση για την αποτίμηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης κινδύνων, των εσωτερικών ελέγχων και των διαδικασιών διοίκησης.

- Με τον όρο « σύστημα εσωτερικού ελέγχου εννοούμε»:
- Κατάλληλη οργάνωση των οικονομικών, λογιστικών και λοιπών υπηρεσιών της εταιρείας.
- Κατάλληλη κατανομή αρμοδιοτήτων και ευθυνών του προσωπικού.
- Την εφαρμογή κανόνων και διαδικασιών, μέτρων και ελέγχων ώστε:
Να περιορίζονται οι κίνδυνοι λαθών και άλλων ανωμαλιών κατά την εκτέλεση των συναλλαγών.
- Να αποκτούν μεγαλύτερη ακρίβεια και αξιοπιστία τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης..

Να φυλάσσονται αποτελεσματικά τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης(π.χ. αποθέματα, χρεόγραφα).

Ο Εσωτερικός Έλεγχος(internal auditing) σύμφωνα με το Ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών, είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διαβεβαίωση και συμβουλευτική δραστηριότητα, καλά σχεδιασμένη και οργανωμένη, που μέσω των τεχνικών και επιστημονικών προσεγγίσεων, αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (λειτουργίες- εφαρμογή διαδικασιών). Να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού με σκοπό την αποτελεσματική αποτίμηση και διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου, τον περιορισμό ή εξάλειψη αυτού,

που αναλαμβάνει η διοίκηση να διαχειρισθεί για την επίτευξη των στρατηγικών της στόχων.

3.7.1 Ο Εσωτερικός Έλεγχος στην Ελλάδα

Ο εσωτερικός έλεγχος στην Ελλάδα άρχισε να εμφανίζεται δειλά, προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές του 1980. Μάλιστα το 1985 με 1457/7.6.85 του πρωτοδικείου Αθηνών, ιδρύεται το Ελληνικό Ινστιτούτο εσωτερικών ελεγκτών (Ε.Ι.Ε.Ε.), που είναι και το καθ' ύλην αρμόδιο συλλογικό όργανο που εκφράζει τον Εσωτερικό Έλεγχο στην Ελλάδα. Απαρτίζεται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο και έχει ως μέλη πτυχιούχους ανωτάτων σχολών που ασκούν αποδεδειγμένα το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή.

3.7.2 Υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου

Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας αναφέρει τα αποτελέσματα των εργασιών της και του ελεγκτικού της έργου στο Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελεί το εποπτικό όργανο του Εσωτερικού Ελέγχου. Ο επικεφαλής της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας και είναι πρόσωπο με επαρκή προσόντα και εμπειρία.

Η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου εξετάζει και αξιολογεί την επάρκεια και αποτελεσματικότητα της δομής των συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και την ποιότητα της απόδοσης των λοιπών μηχανισμών και συστημάτων καθορισμένων στόχων της Εταιρείας.

3.8 Κώδικας Δεοντολογίας Εσωτερικού Ελέγχου

Στόχος του Κώδικα Δεοντολογίας (code of Ethics) είναι να προάγει την ηθική κουλτούρα στο επάγγελμα του Εσωτερικού Ελέγχου. Οι εσωτερικοί

Ελεγκτές αναμένεται ότι θα εφαρμόζουν και θα υπερασπίζονται τις ακόλουθες αρχές:

- Ακεραιότητα. Η ακεραιότητα των Εσωτερικών Ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη και παρέχει έτσι τη βάση εμπιστοσύνης της κρίσης τους.
- Αντικειμενικότητα. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές επιδεικνύουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά τη συγκέντρωση, αξιολόγηση και κοινοποίηση των πληροφοριών για τη δραστηριότητα ή τη διαδικασία που εξετάζεται. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές προβαίνουν σε μια ισορροπημένη εκτίμηση όλων των σχετικών περιπτώσεων και δεν επηρεάζονται αδικαιολόγητα από τα δικά τους συμφέροντα, ή τα συμφέροντα άλλων, κατά τη σχηματισμό των κρίσεών του.
- Εμπιστευτικότητα. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές σέβονται την αξία και την κυριότητα της πληροφόρησης που λαμβάνουν και δεν κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός εάν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση να γίνει κάτι τέτοιο.
- Επάρκεια. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που χρειάζονται για την παροχή των υπηρεσιών του Εσωτερικού Ελέγχου.

3.9 Πρότυπα Εσωτερικού Έλεγχου

Ο σκοπός των Προτύπων είναι:

1. Να περιγράφουν τις βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν την πρακτική του Εσωτερικού Ελέγχου.
2. Να αποτελέσουν το γενικό πλαίσιο βάσει του οποίου παρέχονται και προάγονται οι προστιθέμενης αξίας δραστηριότητες του Εσωτερικού Ελέγχου.

3. Να αποτελέσουν μέτρο αξιολόγησης της απόδοσης του εσωτερικού Ελέγχου.
4. Να προωθήσουν τη βελτίωση σε οργανωτικές διαδικασίες και λειτουργίες.

Τα πρότυπα χωρίζονται σε τρία μέση:

1. Πρότυπα Χαρακτηριστικών Ιδιοτήτων (Attribute Standards – Σειρά 1000), τα οποία περιγράφουν τα χαρακτηριστικά των οργανισμών και των προσώπων που ασκούν Εσωτερικό Έλεγχο.
2. Πρότυπα Απόδοση (Performance Standards –Σειρά 2000), τα οποία περιγράφουν τη φύση των δραστηριοτήτων του Εσωτερικού Ελέγχου και παρέχουν κριτήρια βάση των οποίων μπορεί να αξιολογηθεί η απόδοση του Εσωτερικού Ελέγχου.
3. Πρότυπα Εφαρμογής (Implementation Standards), τα οποία εξειδικεύουν τις δυο πρώτες κατηγορίες Προτύπων σε συγκεκριμένους τομείς δραστηριότητας (π.χ. Έλεγχος συμμόρφωσης, Έλεγχος Απάτης κλπ.)

3.10 Σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου

Αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου (internal Audit) είναι η παροχή εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες προς τη διοίκηση, μέσω αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, να βοηθά τα μέλη του οργανισμού, γενικότερα, στην αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους, μέσω επιστημονικών αναλύσεων, αξιολογήσεων και παροχής σχετικών συμβούλων με το ελάχιστο κόστος.

Ειδικότερα, στα πλαίσια του σκοπού αυτού, ο Εσωτερικός Έλεγχος, εξετάζει και αξιολογεί:

Την ύπαρξη συστήματος οργάνωσης και επάρκεια αυτού σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. Καθώς επίσης, την ύπαρξη διαδικασιών και εξουσιοδοτήσεων που ρυθμίζουν τις σχέσεις συναλλαγών – συνεργασίας με τρίτους.

- Την περιοδική επιβεβαίωση και κατά αντικειμενικό τρόπο πιστοποίηση λειτουργίας της επιχείρησης και τη σύγκριση των αρχικών στόχων με το αποτέλεσμα.
- Τη μέτρηση του management σε όλα τα επίπεδα, εξαιρουμένης αυτής της διοίκησης, που αποβλέπει στη σωστή διαχείριση των παραγωγικών μέσων και πόρων.
- Τη συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση του επιχειρηματικού κινδύνου, καθώς και την αποτελεσματική διαχείρισή του.
- Την τήρηση της πολιτικής προσωπικού, πολιτικής προαγωγών, αξιολογήσεων και αξιοποιήσεων των στελεχών. Την τήρηση των κανόνων επαγγελματικής συμπεριφοράς, νομοθεσίας και διαδικασιών, καθώς και την απονομή ευθυνών και επιβραβεύσεων.
- Τις επικερδείς και μη δραστηριότητες, μέσω αναλύσεων και εντοπισμός των σημείων εκείνων που επιδέχονται βελτίωση επιφέροντας άμεσα θετικά αποτελέσματα.
- Τα αποτελέσματα του φορέα σε σχέση με τα πρότυπα που θέτει κάθε φορά η διοίκηση και ταυτόχρονα την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των προτύπων αυτών, καθώς και της πολιτικής που τα υπαγορεύει.
- Την αξιολόγηση απόδοσης των επενδύσεων σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό αυτών.
- Τον τρόπο και την αποτελεσματικότητα της ασκούμενης εποπτείας από τα στελέχη όλων των βαθμίδων και γενικότερα τη συμπεριφορά των εργαζομένων.
- Το βαθμό συμμόρφωσης των εργαζομένων στις αποφάσεις της διοίκησης, τους κανόνες λειτουργίας και τις παρεχόμενες εξουσιοδοτήσεις με τρίτους.

- Το συνολικό και επιμέρους των τμημάτων κόστος και τη σύγκριση αυτού με το προϋπολογισθέν, ως επίσης και με τη σχέση κόστους, οφέλους.
- Την αποφυγή, μέσω της παρουσίας του Εσωτερικού Ελέγχου, ατασθαλιών, καταχρήσεων, κλοπών, φθορών, απόκρυψη στοιχείων, προσπορισμό οικονομικών οφελών, καθώς και την αδιαφορία των ιθυνόντων.
- Η διαπίστωση, το κατά πόσο οι υπηρεσίες – τμήματα έχουν σαφή αντίληψη της αποστολής και των αρμοδιοτήτων που τους έχουν εκχωρηθεί. Αν κατάλληλα στελεχωμένες και αν αξιοποιείται κατά άριστο τρόπο το ανθρώπινο δυναμικό.
- Την ακρίβεια, την εξασφάλιση της πληρότητας και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και βιβλίων.
- Την διαδικασία τήρησης των προδιαγραφών του ποιοτικού ελέγχου δηλαδή το κατά πόσο η παραγωγική δραστηριότητα και οι υπηρεσίες ανταποκρίνονται προς τα καθορισμένα standards που έχουν θεσπισθεί.
- Τα μέσα προστασίας για την επαρκή φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων από κλοπές, απώλειες και φθορές.
- Το βαθμό συνεργασίας του φορέα με τρίτους, και γενικά το ανταγωνιστικό περιβάλλον στο οποίο δρα και αναπτύσσεται ο φορέας.
- Την αξιοποίηση των μέσων παραγωγής και την αποδοτικότητα αυτών, τη συντήρηση του μηχανολογικού εξοπλισμού, τα προγράμματα παραγωγής, το ύψος και τη διαχείριση των αποθεμάτων, καθώς τη διάθεση των προϊόντων.
- Την ύπαρξη κλίματος αποδοχής και διάθεση συνεργασίας των ελεγχόμενων με τον Εσωτερικό Έλεγχο.
- Τη τήρηση πολιτικής πωλήσεων και εισπράξεων. Τη διαχείριση των διαθεσίμων, τις αποδόσεις αυτών, τους όρους δανεισμού και πληρωμής των υποχρεώσεων αυτών, καθώς επίσης την αξιολόγηση των οικονομικών αποτελεσμάτων.

- Το περιβάλλον που δρα η επιχείρηση καθώς και τη δυναμική του περιβάλλον και τα μέτρα που καλείται να πάρει, προκειμένου να σταθεί και να επιβληθεί απέναντι στον ανταγωνισμό.
- Τον τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας των εργαζομένων τόσο σε επίπεδο τμήματος, όσο και μεταξύ των τμημάτων. Τις αδυναμίες και τα προβλήματα του προσωπικού(απώλεια ηθικού, συνεχείς αποχωρήσεις, δυσφορία για παραγωγή έργου κλπ.), τα οποία οδηγούν σε δυσάρεστα αποτελέσματα και για τα δυο μέρη.
- Την εικόνα που έχει η επιχείρηση στην αγορά – ανταγωνισμό, καθώς και την εικόνα που έχει το καταναλωτικό κοινό προς την επιχείρηση και τα προϊόντα της. Επίσης, την εικόνα του φορέα που παρουσιάζουν οι εργαζόμενοι προς τα έξω.
- Τέλος, αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου είναι να εξετάζει, και να αξιολογεί τις δραστηριότητες, να διαμορφώνει γνώμη για την ποιότητα της εργασιακής απόδοσης και να εισηγείται σχετικώς προς τη διοίκηση τη βελτίωση των αδυναμιών.

Είδη εσωτερικού ελέγχου

Ο Εσωτερικός Έλεγχος, στην προσπάθεια του να καλύψει ελεγκτικά όλους τους χώρους, συναντάει μια σειρά δυσκολιών, όπως έλλειψη ανάλογης υποστήριξης από τους διοικούντες, αδυναμία των ιδίων των ελεγκτών να υποστηρίξουν το έργο τους, καθώς και τη μη αποδοχή του από τους ελεγχόμενους, ειδικά σε τεχνικά και παραγωγικής διαδικασίας θέματα με το αιτιολογικό, ότι δεν είναι αντικείμενα του Εσωτερικού Ελέγχου, έχοντας κατά νου τον παραδοσιακό οικονομικό έλεγχο.

Παρά τις δυσκολίες αυτές οι τελευταίες ανακατατάξεις, γενικότερα στην αγορά, έδωσαν τη δυνατότητα στον Εσωτερικό Έλεγχο να επανακτήσει το χαμένο έδαφος

που έχει παραχωρήσει, να δώσει δυναμική και παρουσία και να γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτός, αναγκαίος ακόμη και στους ίδιους τους ελεγχόμενους.

Με το σκεπτικό ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή έλεγχος επί όλων των λειτουργιών δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένα αντικείμενα, διακρίνεται δε σε τόσα είδη ελέγχου, όσες είναι και οι λειτουργίες, ήτοι σε οικονομικούς, διοικητικούς, λειτουργικούς, παραγωγής, τεχνικούς, προμηθειών και πωλήσεων, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, ποιοτικού ελέγχου, μηχανογράφησης, διαχείρισης αποθεμάτων, παραγωγικών μέσων, έλεγχοι ασφάλειας (security) των εγκαταστάσεων, φυσικού περιβάλλοντος, είσπραξης ασφαλιστρών, εκπαίδευσης προσωπικού, καθώς υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, τεχνικών έργων, έλεγχος συμπεριφοράς και γενικά έλεγχος επί όλων των δραστηριοτήτων που διέπουν τη λειτουργία των οικονομικών μονάδων.

Επίσης, πρέπει να επισημανθεί ότι στην πράξη σε κάθε αντικείμενο ελέγχου υπεισέρχονται ταυτόχρονα και άλλα είδη ελέγχου, συμπληρώνοντας τον έλεγχο, ανάλογα του ελεγχόμενου, του εύρους και τη βαρύτητα που του προσδίδουμε. Αυτό σημαίνει ότι όσο και να θέλουμε να κινηθούμε αυστηρά σε ένα αντικείμενο ελέγχου, είναι αδύνατο. Λόγου χάρη, αν ελέγχουμε τα αποθέματα πέραν της απογραφής για την συμφωνία αυτών, θα υπεισέλθουμε και σε επίπεδα διαχείρισης αυτών, στο κόστος εκπαίδευσης και τη διοίκηση του προσωπικού καθώς στις φύρες εκφρασμένες και σε αξία. Εδώ θα πρέπει να τονισθεί, σύμφωνα με τα όσο αναφέραμε, ότι ουδέποτε λειτουργίες μπορούν να αποτελέσουν, στη διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου, αυτόνομα τμήματα.

Θα μπορούσαμε να δεχθούμε ότι οι Εσωτερικοί Έλεγχοι διακρίνονται σε οικονομικούς, διοικητικούς και λειτουργικούς, υπό την ευρεία έννοια και με την προϋπόθεση ότι όλες οι λειτουργίες, εντάσσονται ανάλογα, κάτω από τη ομπρέλα των τριών αυτών διακρίσεων και καμία δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση ελεγκτικής διερεύνησης. Ή καλό θα είναι, από εδώ και στο εξής για να αρθούν παντελώς οι συγχύσεις αυτές, όλες οι εκδοχές του όρου «έλεγχος» να ενσωματωθούν στο γενικό όρο, συμπεριλαμβάνοντας όλες τις δραστηριότητες που αναφέραμε, αποτρέποντας παράλληλα κάθε περιορισμό, στην εκτέλεση των καθηκόντων των εσωτερικών ελεγκτών.

Ως προς τη διάκριση των ελέγχων, για καλύτερη κατανόηση αυτών, ενδεικτικά, πιο κάτω γίνεται μια σύντομη περιγραφή σε τέσσερα είδη:

α. Έλεγχοι παραγωγής

Οι έλεγχοι παραγωγής (Productions Audits) στοχεύουν στο κατά πόσο τηρούνται οι διαδικασίες σε όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας, το κατά πόσο οι

παραγόμενες ποσότητες είναι σύμφωνα με το εγκεκριμένο από τη διοίκηση πρόγραμμα, σε ετήσια βάση και ανά περιόδους, το κατά πόσο γίνεται σωστή διαχείριση και χρήση του μηχανολογικού εξοπλισμού, αν τα τμήματα είναι σωστά και κατάλληλα στελεχωμένα, αν τα στελέχη είναι κατάλληλα εκπαιδευμένα, αν γίνεται σωστά ο εφοδιασμός της παραγωγής από υλικά, αν αυτά διαχειρίζονται σωστά αποφεύγοντας τις υψηλές φύρες πέραν των φυσιολογικών ορίων, καθώς επίσης τα κατά πόσο τα προϊόντα είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ποιοτικού ελέγχου (I.S.O.). Επίσης, αν η συσκευασία των προϊόντων είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές, αν τηρούνται οι διαδικασίες παράδοσης – παραλαβής των ετοιμών προϊόντων από την παραγωγή στην αποθήκη και γενικότερα αν τηρούνται οι διαδικασίες που αφορούν την παραγωγική διαδικασία και τα μέσα που λαμβάνουν χώρα σε όλες τις παραγωγικές φάσεις.

β. Οικονομικοί έλεγχοι

Οι οικονομικοί έλεγχοι (Financial Audits), στοχεύουν στην επαλήθευση της ακρίβειας, της ειλικρίνειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων, στην εξασφάλιση της σωστής απεικόνισης των συναλλαγών, την εξακρίβωση της νομιμότητας, της αποδοτικότητας των οικονομικών πόρων, της σωστής διαχείρισης αυτών, μέσω διαδικασιών για συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Οι έλεγχοι αυτοί διενεργούνται με κάθε λεπτομέρεια επί των οικονομικών στοιχείων, των επιμέρους δοσοληψιών –συναλλαγών και επί κάθε είδους οικονομικού φαινομένου, παρέχοντας τις ανάλογες πληροφορίες

στην εκάστοτε διοίκηση για τη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων. Αφού γίνεται αναφορά στους οικονομικούς ελέγχους θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερος πως οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν συντάσσουν ισολογισμούς, αντικείμενο που αφορά τον προϊστάμενο του λογιστηρίου.

γ. Διοικητικοί έλεγχοι

οι διοικητικοί (Management Audits) κινούνται σε ένα ευρύτερο πεδίο δράσης, σε αντίθεση από τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους, έχουν ευρύτερους αντικειμενικούς στόχους, οι οποίοι συνίστανται στο να εξετάζουν και να αξιολογούν, βάσει αντικειμενικών και επιστημονικών μεθόδων, την συνολική διοικητική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης-φορέα, καθώς και τις επιμέρους διοικητικές λειτουργίες αυτής, σύμφωνα με τις τεχνικές – μεθόδους και τους αποδεχτούς κανόνες της διοικητικής επιστήμης.

Οι διοικητικοί Εσωτερικοί Έλεγχοι εξετάζουν το βαθμό διοικητικής αποτελεσματικότητας, οργάνωσης, συνεργασίας και επικοινωνίας όλων των διοικητικών ιεραρχικών επιπέδων του οργανισμού, καθώς επίσης τις ιδιαιτερότητες και τις αδυναμίες του τρόπου λειτουργίας των. Στοχεύουν στην αξιολόγηση συστήματος διοικητικού Εσωτερικού Ελέγχου, στην επισήμανση αδυναμιών και αιτιών που τις προκαλούν, καθώς και στις συνέπειες των αδυναμιών αυτών.

Διερευνούν, εξετάζουν και αξιολογούν την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού και τη στρατηγική του φορέα ως προς το βαθμό υλοποίησης και την επίτευξη των τεθέντων στόχων.

Οι διοικητικοί έλεγχοι εξετάζουν το κατά πόσο διαχειρίζονται κατά τον άριστο τρόπο τα διαθέσιμα μέσα και πόροι. Εξετάζουν τους λόγους και τα αίτια αποχώρησης του εξειδικευμένου προσωπικού και τις επιπτώσεις των αποχωρήσεων αυτών.

Επίσης, εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων προς τις εξουσιοδοτήσεις, τα σχέδια δράσης τις αποφάσεις της διοίκησης και γενικότερα την πολιτική διοίκησης της εταιρείας. Αποβλέπουν στη διερεύνηση

του κατά πόσο το ανθρώπινο δυναμικό αξιολογείται και αξιοποιείται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αν είναι προσηλωμένο και εγκλιματισμένο στο περιβάλλον που εργάζεται, αν είναι ενήμερο για τους στόχους της επιχείρησης και αν συμμετέχει ενεργά στην υλοποίηση αυτών. Επίσης, αν υπάρχει πολιτική κουλτούρας μέσα στο φορέα. Αν οι σχέσεις των εργαζομένων με τον φορέα, είναι σε καλό επίπεδο συνεργασίας και αν επιλύονται άμεσα τα προβλήματα των και αποβαίνουν σε βάρος και των δύο μερών. Γενικότερα, οι διοικητικοί έλεγχοι αξιολογούν την υπάρχουσα πολιτική διοίκησης προσωπικού, το κατά πόσο τα συστήματα διοίκησης λειτουργούν αποδοτικά, προκειμένου να συμβάλουν αποτελεσματικά στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων με το ελάχιστο δυνατό κόστος και με το μεγαλύτερο όφελος. Εν κατακλείδι, οι διοικητικοί έλεγχοι καλύπτουν λειτουργίες που αφορούν άμεσα το λειτουργικό , διοικητικό σκέλος όλων των ιεραρχικών επιπέδων δίνοντας δυνατότητα στη διοίκηση να έχει γνώση της γενικότερης διοικητικής λειτουργίας της επιχείρησης.

δ. Λειτουργικού έλεγχου

Αντικειμενικός σκοπός των λειτουργικών ελέγχων (Operational Audits) είναι η διερεύνηση λειτουργίας των διαδικασιών η αξιολόγηση και εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος και η πρόταση ανάπτυξης νέων και βελτίωσης υπάρχοντων σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί. Εάν λειτουργεί το οργανόγραμμα, εφαρμόζονται οι νόμοι, οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου, οι νόμοι της πολιτείας, ελέγχεται εάν οι συναλλαγές γίνονται σύμφωνα με τις θεσπισμένες εξουσιοδοτήσεις και αν τα επιμέρους τμήματα, καθώς και μεταξύ τους λειτουργιών αρμονικά και αποδοτικά.

Οι λειτουργικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην προαγωγή και την προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης. Αναφέρονται στις επιμέρους λειτουργίας των διαδικασιών και στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος διοίκησης. Οι έλεγχοι αυτοί στοχεύουν να διαπιστώσουν κατά πόσο οι διαδικασίες λειτουργούν αποτελεσματικά κατά την υλοποίησης των αποφάσεων. Τέλος, αποβλέπουν στη διαπίστωση κατά πόσο ένα τμήμα

λειτουργεί σωστά με την υπάρχουσα οργανωτική δομή, αν επιτυγχάνονται οι στόχοι, προτείνοντας συγχρόνως διορθωτικές παρεμβάσεις όπου συναντώνται αποκλίσεις. Επίσης, αν οι λειτουργίες συμβάλουν στη βελτίωση της ενδοεπιχειρησιακής επικοινωνίας μεταξύ των ιεραρχικών επιπέδων και μεταξύ τμημάτων.

Στο παράδειγμα που ακολουθεί, στόχος είναι να σκιαγραφηθούν τα τελευταία τρία είδη ελέγχων και να γίνει πλήρως κατανοητή η διάκριση αυτή από τον αναγνώστη ελεγκτή, καθώς επίσης, να φανεί και η αλληλοσύνδεση των δραστηριοτήτων αυτών, καθώς και ο βαθμός συμμετοχής των κατά τον έλεγχο.

Εκδίδεται αίτηση αγοράς από το τμήμα αποθήκης ή χρήστη, προωθείται στο τμήμα αγορών (προμηθειών), δίδεται παραγγελία στον προμηθευτή την οποία και εκτελεί παραλαμβάνονται οι πρώτες ύλες, αποθηκεύονται και εξοφλείται το τιμολόγιο αγοράς. Στο παράδειγμα μας στόχος του ελεγκτή είναι να διενεργήσει έλεγχο από τα αρχικό στάδιο « αίτημα για αγορά» μέχρι και το οριστικό κλείσιμο που είναι η «εξόφληση του τιμολογίου». Ο οικονομικός έλεγχος στοχεύει να διαπιστώσει πόσο καλά διοικείται το τμήμα αγορών και αποθηκών, ενώ ο λειτουργικός έλεγχος έχει ως κύριο στόχο και αποθηκών, ενώ ο λειτουργικός έλεγχος έχει ως κύριο στόχο να επισημάνει πόσο καλά λειτουργεί το τμήμα και αν εφαρμόζονται οι διαδικασίες από το αρχικό στάδιο έναρξης της αγοράς έως και την ολοκλήρωση αυτής.

3.11 Σκοπός του συστήματος εσωτερικού ελέγχου

Ως αντικειμενικός σκοπός ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου θα μπορούσε να αναφερθεί:

1. Να είναι το εργαλείο της διοίκησης για την υλοποίηση των επιλεγμένων στρατηγικών στόχων, ως επίσης να παρέχει τη

δυνατότητα εκτίμησης και μέτρησης του αποτελέσματος και τη σύγκριση αυτού με τους αρχικούς στόχους.

2. Να κινείται και να δρα σε οργανωτικό και επιχειρησιακό πνεύμα και να στοχεύει στην κάλυψη ζωτικών αναγκών. Επίσης, να είναι ευέλικτο και αποτελεσματικό, να αναπροσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες και ανάγκες και να διασφαλίζει την βιωσιμότητα της μονάδας σε ανταγωνιστικό περιβάλλον.
3. Να παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης καθώς και σωστής διαχείρισης των διαθέσιμων οικονομικών πόρων, την αξιοποίηση των παραγωγικών μέσων και του ανθρωπίνου δυναμικού, καθώς και τη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων. Παράλληλα να αποβλέπει στην καλύτερη εξυπηρέτηση με τους συναλλασσόμενους.
4. Να διέπεται από κανόνες επιχειρησιακής και επιχειρηματικής συμπεριφοράς που να παρέχουν τα εχέγγρα και τις προϋποθέσεις εκείνες, ώστε ο επιχειρηματικός κίνδυνος να διαχειρίζεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, διασφαλίζοντας την ευρωστία και βιωσιμότητα του φορέα.
5. Να συμπεριλαμβάνει στη δομή του Εσωτερικό Έλεγχο (internal Audit) για την αξιολόγηση της επάρκειας λειτουργίας του ίδιου του συστήματος εσωτερικών ελέγχων (controls).
6. Να κατανέμει τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις, κατά τον πλέον άριστο τρόπο, μεταξύ των τμημάτων και των εργαζομένων σε αυτά. Επίσης, η ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ αυτών. Να συμβάλει αποτελεσματικά στο βαθμό συνεργασίας μεταξύ των απασχολούμενων.
7. Να γνωμοδοτεί αν οι κάθε είδους αποφάσεις – εξουσιοδοτήσεις είναι γνωστές σε όλα τα στελέχη, κατανοητές και αν εφαρμόζονται από όλη την πυραμίδα ιεραρχίας σύμφωνα με τις εντολές που έχουν θεσπιστεί από το φορέα.
8. Να παρέχει την ευχέρεια ανάπτυξης πρωτοβουλιών στους χρήστες για δημιουργική εργασία και όχι να θέτει

περιορισμούς δημιουργώντας παρενέργειες στην ανάπτυξη του φορέα.

9. Τέλος, ως σύστημα να αποβλέπει στην θέσπιση συγκεκριμένων δικλίδων ασφαλείας ελέγχου, στο ίδιο το σύστημα, προκείμενου να συμβάλλει στον συντονισμό και την αρμονική συνύπαρξη μεταξύ των λειτουργιών του.

3.12 Τα 5(πέντε) βασικά στοιχεία της διασφάλισης του έλεγχου

- Σχέση μεταξύ τριών μελών: Τα 3 πρόσωπα είναι ο επαγγελματίας(ελεγκτής) , το υπεύθυνο μέρος(Responsible party) ,και οι χρήστες(intended users). Το υπεύθυνο μέρος είναι το πρόσωπο η τα πρόσωπα τα οποία έχουν πρωτογενή ευθύνη για το αντικείμενο στο οποίο αναφέρονται οι υπηρεσίες διασφάλισης .Στον έλεγχο χρηματοοικονομικών καταστάσεων το υπεύθυνο μέρος είναι η διοίκηση της ελεγχόμενης επιχείρησης. Οι χρήστες είναι τα άμεσα πρόσωπα για τα οποία ο ελεγκτής θα εκφέρει την επαγγελματική του γνώμη η άλλα πρόσωπα που κατά τον νόμο δικαιούνται να κάνουν χρήση της γνώμης του ελεγκτή.
- Αντικείμενο των υπηρεσιών διασφάλισης: Το αντικείμενο των υπηρεσιών διασφάλισης μπορεί να είναι χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας οικονομικής μονάδας , κάποια στατιστική ή χρηματοοικονομική πληροφορία, ένας μη χρηματοοικονομικός δείκτης απόδοσης, η δυναμικότητα μιας παραγωγικής μονάδας, η κατάσταση ενός συστήματος εσωτερικών δικλίδων ,το επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης.
- Κριτήρια αξιολόγησης :Τα κριτήρια αξιολόγησης μπορεί να ποικίλουν ανάλογα με την περίπτωση. Για παράδειγμα για τον έλεγχο χρηματοοικονομικών καταστάσεων το κριτήριο προφανώς είναι το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής

πληροφόρησης , για την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικών δικλίδων το κριτήριο είναι ένα αναγνωρισμένο πλαίσιο.

- Ελεγκτικά κριτήρια: Εκλεκτικά κριτήρια είναι όλα εκείνα τα στοιχεία τα οποία θα στηρίζουν την επαγγελματική γνώμη που θα εκδώσει ο ελεγκτής . Ο επαγγελματίας πρέπει να συγκεντρώσει και αξιολογήσει με επαγγελματικό σκεπτικισμό κατάλληλα και επαρκή κατά περίπτωση ελεγκτικά τεκμήρια
- Έκθεση για υπηρεσία διασφάλισης: Ο ελεγκτής πρέπει να εκδώσει έγγραφη έκθεση , κατάλληλα διατυπωμένη , για την εργασία που έχει αναλάβει. Στην έκθεση αυτή ο ελεγκτής διατυπώνει την επαγγελματική του γνώμη για το αντικείμενο του έλεγχου σε σχέση με την αξιολόγησης που έχει κάνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 ΣΚΟΠΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Κύριος σκοπός της έρευνας αυτής ήταν η συγκέντρωση στοιχείων που αναφέρονται στον έλεγχο και την αξιοπιστία της αγοράς με σκοπό να διερευνηθεί για το αν αυτά λειτουργούν προς όφελος της εξυπηρέτησης του πελάτη. Μέσα στις επόμενες σελίδες θα διευκρινιστούν όσες περισσότερες σχετιζόμενες παράμετροι.

4.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Κάθε έρευνα που πραγματοποιείται σε οποιοδήποτε τομέα παρουσιάζει τους ανάλογους περιορισμούς και δυσκολίες όσο αφορά την εξυπηρέτηση, την πρόσβαση και τη συλλογή στοιχείων από ορισμένες υπηρεσίες.

Σε αυτή την έρευνα οι περιορισμοί που συναντήθηκαν είχαν να κάνουν με τη προσφορά στοιχείων μέσω internet, με τη μη διάθεση στατιστικών πορισμάτων από δημόσιες υπηρεσίες και με την ελλιπή ενημέρωση από παράγοντες της αγοράς. Οι πηγές αναφοράς στοιχείων μέσω internet είναι πολύ γενικές και παρουσιάζουν μία ευρεία εικόνα για τον έλεγχο και την αξιοπιστία της αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, στοιχεία που είχαν να κάνουν ακριβώς με το θέμα ήταν ελάχιστα. Τα στοιχεία των Υπηρεσιών που επισκεφτήκαμε όπως η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία και η βιβλιοθήκη της Κεντρικής Τράπεζας της Ελλάδος, δεν βοήθησαν σημαντικά διότι ήταν πολύ περιορισμένα.

4.3 ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτό το σημείο θα παρουσιασθούν συνοπτικά τα επί μέρους κεφάλαια της έρευνας, έτσι ώστε να δοθεί μια γενική εικόνα του περιεχομένου.

Μετά τη γενική εισαγωγή τον θέματος ακολουθεί το κύριο μέρος της ερευνητικής εργασίας, που είναι το πλαίσιο της έρευνας. Μια λεπτομερέστατη ακολουθία ερευνών με ευρύτερες πληροφορίες θα χαρακτηρίσει αυτό το κεφάλαιο.

Οι μετέπειτα σελίδες αναφέρονται στο αποτέλεσμα της έρευνας με συνοπτικούς πίνακες και σχεδιαγράμματα τα οποία θα βοηθούν τον ερευνητή στην ερμηνεία τους και τον αναγνώστη στην καλύτερη κατανόηση τους.

Τέλος, περιλαμβάνεται μια γενικότερη ανάλυση στα αποτελέσματα έτσι ώστε να προκύψουν και να σημειωθούν ορισμένα αξιόπιστα συμπεράσματα.

4.4 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Σε αυτό το σημείο θα περιγραφούν με κάθε λεπτομέρεια τα στάδια και οι ενέργειες που ακολουθήθηκαν στη διάρκεια της παρούσας έρευνας. Το κεφάλαιο αυτό θα χωριστεί σε επιμέρους ενότητες με δυνατότητα επανάληψης της έρευνας από κάποιον άλλον φορέα ώστε να επιβεβαιωθούν τα συμπεράσματα της.

Όπως κάθε ερώτημα έτσι κι το ερώτημα αυτής της εργασίας απαιτεί ορισμένες διαδικασίες και έχει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Παρά το γεγονός όμως, αυτό οι διαδικασίες που θα ακολουθήθηκαν στην έρευνά μας θα βρίσκονται σε μια λογική ακολουθία. Είναι φανερό πως η εγκυρότητα της εξασφαλίζεται με τον ορθό σχεδιασμό τόσο των επιμέρους σταθμών, όσο και ολόκληρης της διαδικασίας της έρευνας.

4.5 ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Από τη στιγμή που το πρόβλημα έχει καθοριστεί, γνωρίζουμε ποια στοιχεία περίπου και ποιες πληροφορίες απαιτούνται για την επίλυσή του. Από το σωστό λοιπόν προσδιορισμό τόσο των στοιχείων που απαιτούνται όσο και από τη μεθοδολογία συγκέντρωσης θα εξαρτηθεί η αξιοπιστία της έρευνας. Υπάρχουν όμως ορισμένοι περιορισμοί, σε οποιαδήποτε έρευνα που δυσκολεύουν τον ακριβή προσδιορισμό των απαιτούμενων στοιχείων, όπως η αδυναμία εντόπισης όλων των παραμέτρων για την επίλυση του προβλήματος. Πρέπει να αναφέρουμε στη συνέχεια ότι είναι αναγκαίο να καθοριστούν οι πηγές συλλογής των στοιχείων οι οποίες ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες:

- Δευτερογενή στοιχεία είναι εκείνα που έχουν συγκεντρωθεί παλαιότερα, για κάποιο άλλο σκοπό και τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την έρευνα που πρόκειται να διεξαχθεί.
- Πρωτογενή στοιχεία είναι αυτά που προέρχονται με έναν πιο επίπονο τρόπο, αλλά παρέχουν ακρίβεια, σαφήνεια και είναι άμεσα με το εξεταζόμενο πρόβλημα.

Στη δική μας περίπτωση η συλλογή των στοιχείων που θα ακολουθήσει στις επόμενες σελίδες, προέρχεται από πρωτογενείς πηγές. Ανάλογα με τη μελέτη που πραγματοποιεί ο κάθε ερευνητής για την προσέγγιση του προβλήματος, συναντώνται διαφόρων ειδών πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα. Ειδικότερα, στην παρούσα εργασία, τα προβλήματα που συναντήθηκαν ήταν μηδαμικά, παρόλο που οι παρεχόμενες πηγές ήταν ελάχιστες.

4.6 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Κάθε ερευνητής αρχικά πρέπει να εξαντλήσει όλες τις πηγές στοιχείων που έχει στη διάθεση του πριν προχωρήσει στη συλλογή πρωτογενών στοιχείων. Η συλλογή αυτή γίνεται με τρεις μεθόδους ανάλογα με τις διευκολύνσεις κάθε έρευνας και με τις δυνατότητες που υπάρχουν και επιλέγεται η κατάλληλη μέθοδος που μπορεί να είναι μια έως τρεις. Κάθε μια από αυτές έχει την ιδιαιτερότητα της και απαιτούν χρόνο, οικονομικά μέσα και προσωπική εργασία. Αναφορικά έχουμε τη μέθοδο της παρατήρησης, του πειραματισμού, και τη μέθοδο των ερωτηματολογίου.

4.6.1 ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ

Με αυτή τη μέθοδο συλλέγονται στοιχεία από την παρατήρηση των πράξεων του καταναλωτή από ερευνητές. Εδώ υπάρχει το πλεονέκτημα της μεγάλης ακρίβειας γιατί όπως είναι φυσικό η παρατήρηση στις ενέργειες και στις κινήσεις του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά, αποπνέει σιγουριά για τις απόψεις του. Το μειονέκτημα που παρατηρήθηκε είναι ότι ενώ γίνεται κατανοητό το τι θέλει ο καταναλωτής δεν εξηγείται όμως από αυτή τη μέθοδο το γιατί των πράξεων το οποίο είναι βασική παράμετρος. Γενικά με τη μέθοδο αυτή ο ερευνητής παρατηρεί ένα συμβάν ότι αυτό λαμβάνει χώρα. Ειδικότερα παρατηρεί τις ανθρώπινες ενέργειες σαν αποτέλεσμα συγκεκριμένων ερεθισμάτων. Με την παρατήρηση οι ερευνητές χωρίς να έρθουν σε επαφή με αυτούς, ερευνούν, καταγράφουν και στη συνέχεια μελετούν και αναλύουν τη συμπεριφορά των παρατηρούμενων, όχι όμως και τα αίτια αυτής της συμπεριφοράς. Δεν μπορούν να αναλύσουν όμως τα αίτια αυτής της συμπεριφοράς, γι' αυτό αυτή η μέθοδος συλλογής πρωτογενών στοιχείων είναι κατάλληλη σε περιπτώσεις περιγραφικών ερευνών. Η μέθοδος αυτή συνήθως χρησιμοποιείται για τη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των τεχνικών πωλήσεων και των αντιδράσεων των καταναλωτών.

4.6.2 ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΥ

Επιγραμματικά επιτυγχάνεται με τη δημιουργία ενός αντιπροσωπευτικού τύπου προϊόντος το οποίο εισάγεται σε μια ελεγχόμενη περιοχή που έχει τα χαρακτηριστικά της αγοράς-στόχου της επιχείρησης. Μια τεχνική της μεθόδου αυτής είναι η μεταβολή ενός από τους συντελεστές, όπως η τιμή, το μέγεθος το σχήμα, το χρώμα καθώς επίσης και το μέσο προώθησης των πωλήσεων. Η απορρόφηση στοιχείων μέσα από αυτή τη μέθοδο για ευνόητους λόγους δεν είναι μέσα στους σκοπούς της παρούσας εργασίας αφού δεν γίνεται το λανσάρισμα κάποιου προϊόντος.

4.6.3 Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Τέλος ένα εργαλείο για την εξοικονόμηση πρωτογενών στοιχείων, είναι το ερωτηματολόγιο. Συγκεντρώνοντας στοιχεία με βάση τις απαντήσεις που θα δώσουν οι ερωτώμενοι σε ένα συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο που έχει επιλεγεί κατάλληλα μετά από έρευνα από αυτόν που διεξάγει την έρευνα, έτσι ώστε να αποκρυσταλλωθεί μια τελική σαφέστατη εικόνα για το τι θέλουν και πως κρίνουν την αγορά οι καταναλωτές.

Η δειγματοληψία είναι η επιλογή και η εξέταση ενός αντιπροσωπευτικού μέρους του συνολικού πληθυσμού. Αυτή αντικαθιστά τις πλήρεις στατιστικές απαριθμήσεις ή απογραφές και χρησιμεύει στη συγκέντρωση στοιχείων εκεί που λείπουν πλήρη στατιστικά δεδομένα. Η μέθοδος αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη λύση των περισσότερων ερευνητικών προβλημάτων και συνδυάζει γνώμες, κίνητρα και συμπεριφορά με κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά. Είναι μια αποτελεσματική διαδικασία για τη συγκέντρωση πληροφοριών γύρω από την αγορά. Τα σπουδαιότερα βήματα για τη διενέργεια μιας δειγματοληπτικής έρευνας είναι τα ακόλουθα:

α. Σαφής καθορισμός των στόχων

Ποια είναι ακριβώς εκείνα τα στοιχεία που καθορίζουν τον έλεγχο και την αξιοπιστία της αγοράς. Πρέπει δηλαδή εφόσον σιγουρευτούμε ότι έχουμε εξαντλήσει κάθε άλλη πηγή πληροφόρησης, να απαντηθούν τα ερωτήματα:

Ποιος είναι ο σκοπός της έρευνας και τι πληροφορία αναμένεται να εξαχθεί;

β. Σύγκριση κόστους-ωφέλειας

Πρέπει να εκτιμηθεί η αναμενόμενη ωφέλεια των πληροφοριών και να συγκριθεί με το κόστος της έρευνας.

γ. Στρατηγική της έρευνας

Πρέπει να καθοριστεί η στρατηγική της έρευνας που περιλαμβάνει αποφάσεις για τους ακόλουθους παράγοντες:

1) Τη μέθοδο της δειγματοληψίας.

Στη μέθοδο δειγματοληψίας μπορούν να αναφερθούν:

Ι. Η τηλεφωνική συνέντευξη.

Κατ' αυτήν επιλέγεται το δείγμα από τον τηλεφωνικό κατάλογο και στη συνέχεια καλούνται οι ερωτώμενοι να απαντήσουν σε περιορισμένα ερωτήματα.

Πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου είναι:

α) ότι ο πληροφοριολήπτης μπορεί να εξηγήσει ασαφείς ερωτήσεις ενώ στην ταχυδρομική έρευνα δεν μπορεί,

β) το κόστος αυτής της μεθόδου είναι πολύ χαμηλό σε σύγκριση με όλες τις άλλες,

γ) το ποσοστό απαντήσεων είναι μεγαλύτερο απ' αυτό της ταχυδρομικής έρευνας,

δ) για τη διεξαγωγή της απαιτείται λιγότερος κόπος και χρόνος απ' ό,τι στις άλλες μεθόδους.

Στα μειονεκτήματα αυτής της μεθόδου μπορούν να αναφερθούν:

α) ότι η συνδιάλεξη πρέπει να είναι πολύ σύντομη και περιορισμένη σε πολύ γενικές και απρόσωπες ερωτήσεις,

β) ότι μπορούν να ερευνηθούν μόνο οι κάτοχοι τηλεφώνων.

Η μέθοδος αυτή εθίστε να χρησιμοποιείται συνήθως μετά από ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές διαφημίσεις προκειμένου να ελεγχθεί η επιτυχία τους.

II. Η ταχυδρομική έρευνα.

Το δείγμα πρέπει να περιλαμβάνει άτομα που να ξέρουν γραφή και ανάγνωση. Οι ερωτήσεις πρέπει να είναι απλές και σαφώς διατυπωμένες.

Πλεονεκτήματα της μεθόδου είναι ότι:

α) είναι φθηνή,

β) δεν υπάρχει πιθανότητα σφάλματος από τον ερευνητή,

γ) δυνατότητα συμπλήρωσης ανώνυμου ερωτηματολογίου,

δ) δεν υπάρχει επιρροή από τον ερευνητή.

Μειονεκτήματα είναι:

α) ότι χάνεται το στοιχείο του αυθορμητισμού στις απαντήσεις, που σημαίνει ότι ο ερωτώμενος μπορεί να επηρεαστεί από γνώμες τρίτων,

β) το ποσοστό επιστροφής των ερωτηματολογίων είναι, πολύ μικρό (παρ' όλα τα κίνητρα που μπορεί να συνδυάζονται με την επιστροφή),

γ) οι απαντήσεις φτάνουν πολύ καθυστερημένα. Τα ερωτηματολόγια, αντί να αποσταλούν με το ταχυδρομείο μπορούν να διανεμηθούν και από τους λιανέμπορους και να συγκεντρωθούν σε ειδικά κουτιά που έχουν τοποθετηθεί από την εταιρεία που διεξάγει την έρευνα μέσα στα καταστήματα τους.

III. Η προσωπική συνέντευξη.

Η μέθοδος αυτή προσφέρει ποσοτικά περισσότερες και ποιοτικά καλύτερες πληροφορίες. Ο πληροφοριολήπτης επισκέπτεται προσωπικά τον ερωτώμενο και σχηματίζει πλήρη εικόνα για την οικονομική του κατάσταση και τις απόψεις του και μπορεί να δώσει επιπρόσθετες πληροφορίες γι' αυτόν. Ο ερωτώμενος μπορεί να θέσει συμπληρωματικές διευκρινιστικές ερωτήσεις και έτσι να αποφευχθούν οι γενικές και αόριστες απαντήσεις που συναντώνται πολύ στην ταχυδρομική έρευνα (π.χ. δεν γνωρίζω, εξαρτάται, ναι και όχι). Είναι ακριβότερη κι από τις δύο προηγούμενες μεθόδους, αλλά και η πλέον αξιόπιστη. Εκτός από το κόστος, άλλο μειονέκτημα της μεθόδου είναι ότι ο ερωτώμενος επηρεάζεται από την ύπαρξη του πληροφοριολήπτη και προσαρμόζει τις απαντήσεις του, θέλοντας να του δείξει ότι η συμπεριφορά του είναι λογική, ηθική και φυσιολογική. Επίσης υπάρχει και ένα ποσοστό επιπρόσθετων λαθών από πλευράς πληροφοριολήπτη (σχετικά με τη γενικότερη συμπεριφορά του, τον τρόπο τοποθέτησης των ερωτήσεων, την προσοχή του στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου κ.λπ.).

α) Έρευνες με σταθερό δείγμα καταναλωτών.

Η ίδια ομάδα ατόμων χρησιμοποιείται σαν δείγμα για περισσότερες από μία έρευνες, όταν χρειάζεται να διαπιστωθεί η περιοδικότητα της αγοράς.

β) Οι διαρκείς απογραφές καταστημάτων λιανικής πώλησης. Στην περίπτωση αυτή διενεργούνται καταγραφές προϊόντων σε συγκεκριμένα καταστήματα λιανικής πώλησης (panel) για να βρεθούν οι πωλήσεις τους μέσα σε μια χρονική περίοδο. Οι πωλήσεις βρίσκονται αν στα αποθέματα της προηγούμενης περιόδου προσθέτουμε τις παραγγελίες της τρέχουσας περιόδου και αφαιρέσουμε τα αποθέματα της μέρας της απογραφής. Οι πληροφορίες που παρέχει αυτού του είδους η έρευνα είναι καθαρά ποσοτικές, όπως ο όγκος και η αξία του συνόλου της αγοράς, τα μερίδια αγοράς κάθε ανταγωνιστικού προϊόντος, τα υπάρχοντα αποθέματα κατά προϊόν και η μέση λιανική τιμή τους.

2) Τον τρόπο της δειγματοληψίας.

Υπάρχουν δύο βασικοί τρόποι δειγματοληψίας: Η κατευθυνόμενη και η τυχαία δειγματοληψία.

I. Κατευθυνόμενη δειγματοληψία.

Είναι η δειγματοληψία κατά την οποία η επιλογή των μονάδων του δείγματος βασίζεται στην υποκειμενική επιλογή του ερευνητή.

Η κατευθυνόμενη δειγματοληψία έχει μικρότερο κόστος, από την τυχαία, γιατί δεν απαιτούνται επαναληπτικές επαφές αφού δεν χρειάζεται να βρεθούν καθορισμένα άτομα, δεν υπάρχει μεγάλη γεωγραφική διασπορά του δείγματος και έτσι μπορούν να γίνουν περισσότερες επαφές στον ίδιο χρόνο. Το μειονέκτημα της βρίσκεται στην επιλογή του δείγματος, γιατί ο πληροφοριολήπτης μπορεί να παίρνει συνεντεύξεις μόνο από εύκολα άτομα, που όμως έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά στο χαρακτήρα τους και τη συμπεριφορά τους, πράγμα που μειώνει την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος και επομένως και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Μια συνηθισμένη μέθοδος δειγματοληψίας είναι η δειγματοληψία ποσοστών. Κατ' αυτήν το δείγμα επιλέγεται από ένα ορισμένο ποσοστό του πληθυσμού, όχι τυχαία, αλλά σύμφωνα με το υποκειμενικό κριτήριο του ερευνητή. Για

παράδειγμα μπορεί να επιλεγεί το 50% των οικονομικών διευθυντών των μεγαλύτερων από άποψη τζίρου εταιρειών του λεκανοπεδίου της Αττικής.

II. Τυχαία δειγματοληψία.

Είναι η δειγματοληψία κατά την οποία κάθε μονάδα του συνολικού πληθυσμού έχει μια γνωστή εκ των προτέρων πιθανότητα να επιλεγεί, ενώ τα όρια του πιθανού σφάλματος στα χαρακτηριστικά του συνολικού πληθυσμού και του δείγματος, είναι δυνατόν να προκαθορισθούν με μαθηματικό τρόπο. Τυχαίο είναι το δείγμα εκείνο του οποίου όλες οι μονάδες έχουν την ίδια πιθανότητα επιλογής. Η τυχαία δειγματοληψία επιτρέπει τη μέτρηση στατιστικού σφάλματος σε συγκεκριμένο μέγεθος δείγματος, δεν εγγυάται όμως ότι το δείγμα που θα επιλεγεί θα είναι οπωσδήποτε χωρίς σφάλμα. Μπορεί να εγγυηθεί μόνο ότι ο τρόπος επιλογής του δείγματος δεν θα περιέχει σφάλμα. Η τυχαία δειγματοληψία είναι χρονοβόρα λόγω των επαναληπτικών επαφών που χρειάζονται για να βρεθούν όλα τα άτομα που έχουν επιλεγεί και με μεγαλύτερο κόστος, λόγω του ότι πρέπει να επιλεγεί μεγαλύτερο δείγμα με μεγάλη γεωγραφική διασπορά, θα χρειασθούν επαναληπτικές επαφές και απαιτείται μεγάλη προετοιμασία για την επιλογή του δείγματος (πλήρως ενημερωμένος κατάλογος).

Οι τρόποι της τυχαίας δειγματοληψίας είναι οι ακόλουθοι:

α) Η δειγματοληψία με κλήρωση.

Η κλήρωση μπορεί να είναι είτε απλή, δηλαδή να βγαίνουν από την κληρωτίδα οι αριθμοί εκείνοι που θα αποτελέσουν το δείγμα, είτε πολλαπλή, το δείγμα δηλαδή να βγαίνει μετά από πολλαπλές αλληπάλληλες κληρώσεις (π.χ. από τον πληθυσμό μιας πόλης πρώτα κληρώνονται οι συνοικίες, μετά τα οικοδομικά τετράγωνα και μετά οι κατοικίες).

β) Η συστηματική δειγματοληψία.

Από ένα μητρώο μπορούν να επιλεγούν όλα τα άτομα των οποίων ο αριθμός αρχίζει ή λήγει σε 5. Ή μπορεί να επιλεγεί τυχαία μόνο η πρώτη μονάδα και οι υπόλοιπες να επιλέγονται σε σταθερά διαστήματα απ' αυτήν.

γ) Η στρωματοποιημένη δειγματοληψία.

Μ' αυτή τη μέθοδο ο πληθυσμός διαιρείται σε στρώματα (τάξεις, φύλο, μόρφωση, ηλικία κ.λπ.) και το δείγμα επιλέγεται τυχαία, όχι σαν ποσοστό του συνολικού πληθυσμού, αλλά σαν άθροισμα των ποσοστών κάθε στρώματος. Αυτό βέβαια προϋποθέτει γνώση της δομής του συνολικού πληθυσμού. Το δείγμα κατά στρώματα μπορεί να είναι ανάλογο ή δυσανάλογο του ποσοστού συμμετοχής του κάθε στρώματος στο συνολικό πληθυσμό. Στην τελευταία περίπτωση το δείγμα σταθμίζεται με άλλα κριτήρια.

δ) Δειγματοληψία επιφανείας.

Ο χάρτης της επιφάνειας στην οποία γίνεται η έρευνα υποδιαιρείται σε τομείς και ο τομέας-δείγμα επιλέγεται τυχαία. Από τον τομέα-δείγμα που έχει επιλεγεί, ο πληροφοριολήπτης μπορεί για παράδειγμα να μπαίνει σε κάθε 5η πολυκατοικία και να παίρνει συνέντευξη από τους κατοίκους του 2ου ορόφου.

Καθορισμός του μεγέθους του δείγματος και του βαθμού αξιοπιστίας του.

Ο καθορισμός του μεγέθους του δείγματος που επιλέγεται με την τυχαία δειγματοληψία γίνεται με τη μαθηματική-στατιστική μέθοδο της μέσης απόκλισης τετραγώνου. Από το μέγεθος του δείγματος δεν εξαρτάται μόνο η αξιοπιστία της έρευνας, αλλά και το κόστος της. Γι' αυτό επιδιώκεται όσο το δυνατό μικρότερο μέγεθος δείγματος μέσα σε ορισμένα όρια που εξασφαλίζουν ικανοποιητικό βαθμό αξιοπιστίας.

Τη σύνταξη του ερωτηματολογίου της έρευνας.

Για τη σύνταξη σωστού ερωτηματολογίου πρέπει να επιλεγούν οι σωστές ερωτήσεις, στο σωστό ύφος, στο σωστό αριθμό, στη σωστή σειρά και με τη σωστή διατύπωση. Οι ερωτήσεις πρέπει να είναι διατυπωμένες κατά τρόπο ώστε:

1. Να μπορούν να απαντηθούν με ευκολία, χωρίς να απαιτούνται ιδιαίτερες ικανότητες μνήμης ή να απαιτείται για την απάντηση τους σημαντική πνευματική προσπάθεια και μεγάλη απώλεια χρόνου για τον ερωτώμενο.
2. Να είναι σαφώς διατυπωμένες, λιγόλογες και εύκολα κατανοητές.
3. Να μην περιέχουν λέξεις που είναι δυνατόν να προκαλέσουν αρνητικές ψυχολογικές αντιδράσεις στον ερωτώμενο. Τέτοιες λέξεις ή φράσεις είναι οι αρνητικά φορτισμένες με εθνικές, ηθικές, πολιτικές ή φυλετικές προκαταλήψεις.
4. Οι ερωτήσεις να μη μπαίνουν κατά τρόπο που η καταφατική απάντηση να προϋποθέτει κοινωνικά απορριπτέα συμπεριφορά.
5. Να μην εμπεριέχουν την απάντηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.1 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Τα βήματα για την διενέργεια μιας δειγματοληπτικής έρευνας (ερωτηματολόγιο) πρέπει να είναι σαφή και να ακολουθηθούν με ακρίβεια για την διεξαγωγή ενός σωστού αποτελέσματος.

Αφού λοιπόν, έχει ήδη καθορισθεί ο στόχο ο οποίος είναι η εύρεση των παραγόντων που επηρεάζουν τον έλεγχο και την αξιοπιστία της αγοράς έπειτα συνεχίζετε η έρευνα. Οι επόμενες αποφάσεις έχουν να κάνουν με τη στρατηγική που θα ακολουθηθεί, δηλαδή:

Α) η μέθοδος δειγματοληψίας που στη συγκεκριμένη περίπτωση γίνεται με προφορική συνέντευξη και όχι τηλεφωνικώς ή ταχυδρομικώς αφού η μέθοδος που επιλέχθηκε προσφέρει πιο έγκυρες πληροφορίες.

	με Προσωπική Συνέντευξη	με το Τηλέφωνο	με το Ταχυδρομείο
Ταχύτητα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου	Σχετικά Γρήγορα	Πολύ Γρήγορα	Ο Ερευνητής δεν ελέγχει την ταχύτητα
Συνεργασία κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου	Άριστη Συνεργασία	Καλή Συνεργασία	Χαμηλός Βαθμός Συνεργασίας

Μέγεθος ερωτηματολογίου	Μεγάλο	Μέτριο	Μέτριο
Πιθανότητα κατανόησης κάποιας ερώτησης	Μικρή	Μέτρια	Πολύ Μεγάλη
Βαθμός επιρροής ερευνητή στις απαντήσεις	Πολύ	Μέτρια	Καθόλου
Κόστος	Υψηλό	Χαμηλό	Πολύ Χαμηλό

Β) η επιλογή του τρόπου δειγματοληψίας γίνεται ανάμεσα στην κατευθυνόμενη και την τυχαία, όπως είχε προαναφερθεί. Για λογαριασμό της εργασίας αυτής επιλέχθηκε η τυχαία δειγματοληψία. Έπειτα, έγινε:

Γ) ο καθορισμός των μεγέθους του δείγματος και τέλος

Δ) η σύνταξη του ερωτηματολογίου.

Θεωρήθηκε σκόπιμο να απευθυνθούν ερωτήσεις και στα δυο φύλλα και σε ένα μεγάλο φάσμα ηλικιών. Στη συνέχεια ορίσαμε ως δείγμα ένας σχετικά μεγάλος αριθμός και συγκεκριμένα 100 άτομα.

Το δείγμα αυτό συλλέχθηκε στην περιοχή του Δήμου Ελευσίνας. Μετά από όλη αυτή τη διαδικασία τελευταίο στάδιο αποτελούσε η σύνταξη του ερωτηματολογίου. Στις επόμενες σελίδες ακολουθεί το ερωτηματολόγιο, με ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών.

Στοιχεία Ερωτούμενου:

Φύλλο: Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία:

Ημερομηνία Δειγματοληψίας:

5.2 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

ΦΥΛΛΟ	ΑΤΟΜΑ
ΑΝΔΡΕΣ	46
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	54

ΗΛΙΚΙΕΣ		
18-30	30-50	50-...
22 ΑΝΔΡΕΣ 29 ΓΥΝΑΙΚΕΣ	14 ΑΝΔΡΕΣ 16 ΓΥΝΑΙΚΕΣ	10 ΑΝΔΡΕΣ 09 ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό της παρούσας εργασίας θα παρουσιαστούν αναλυτικά τα ευρήματα που προέκυψαν από τη διεξαγωγή της ερευνάς. Τα αποτελέσματα θα παρουσιασθούν σε συνοπτικούς πίνακες και σχεδιαγράμματα έτσι ώστε να βοηθούν τον αναγνώστη στην ευκολότερη κατανόηση τους.

6.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ 1

Με τη μέθοδο αυτή έγινε προσπάθεια να παρατηρηθεί η ύπαρξη αξιοπιστίας και ελέγχου της αγοράς.

Έπειτα από τη χρήση του ερωτηματολογίου προέκυψαν τα παρακάτω αποτελέσματα.

Κύριο αποτέλεσμα της ερώτησης 1 που παρουσιάζεται στο παράρτημα1 μας δείχνει ότι οι καταναλωτές θεωρούν την αγορά σχετικώς αναξιόπιστη διότι η απάντηση πάρα πολύ δόθηκε από τους λιγότερους σχετικά ερωτώμενους ενώ η απάντηση λίγο είναι αυτή που κυριάρχησε η οποία φαίνεται διαγραμματικά στο παράρτημα 2 σχεδιάγραμμα 1. Παρότι από την προηγούμενη ερώτηση εξήχθη ότι το κοινό θεωρεί την αγορά σχετικώς αναξιόπιστη, από τη δεύτερη ερώτηση η οποία φαίνεται στο παράρτημα 1 η μεγάλη πλειοψηφία του κοινού θεωρεί πως οι εταιρείες σε μικρό ή μεγάλο βαθμό σέβονται τους καταναλωτές.

Αυτή φαίνεται να είναι μεγάλη κατάκτηση από μέρους της αγοράς διότι καταδεικνύει πως οι καταναλωτές είναι "έτοιμοι" να αποκαταστήσουν τη σχέση αξιοπιστίας με την αγορά όταν δοθεί η ευκαιρία ή καλύτερεύσουν οι συνθήκες η οποία απεικονίζεται στο διάγραμμα 2 του παρατήματος 2. Το αποτέλεσμα της ερώτησης 3 που απεικονίζεται στο παράρτημα 1 προκύπτει ότι στη συνείδηση των καταναλωτών έχει επικρατήσει η άποψη πως η Ελλάδα είναι σχετικώς ακριβή χώρα μέσα στο περιβάλλον της Ε.Ε. Καλύτερα το βλέπουμε

στο διάγραμμα 3 του παρατήματος 2. Πιθανόν η ακρίβεια είναι που οδηγεί τους καταναλωτές να μη θεωρούν την αγορά αξιόπιστη ενώ σχετικώς με τις εταιρείες έχει παγιωθεί μια σχέση εμπιστοσύνης.

Στην ερώτηση 4 του παραρτήματος 1 φαίνεται πως η ποιότητα των προϊόντων ήταν και παραμένει ένας καθοριστικός παράγοντας για την αγορά, καθώς είτε μόνη της είτε σε συνδυασμό με το κόστος επηρεάζει τις καταναλωτικές συνήθειες ενός ποσοστού που ξεπερνά τους μισούς από τους ερωτημένους της παρούσας εργασίας. Απλά στις παρούσες συνθήκες φαίνεται πως η τιμή αποτελεί τον κύριο παράγοντα επιλογής προϊόντων για περισσότερο από το 1/3 των καταναλωτών.

Η διαγραμματική απεικόνιση στο διάγραμμα 4 του παραρτήματος 2 μας το παρουσιάζει καλύτερα. Η κυρίαρχη τάση στην Ελληνική σύμφωνα με την ερώτηση 5 του παραρτήματος 1 κοινωνία φαίνεται να είναι πως η αγορά εποπτεύεται αλλά όχι όσο επισταμένα θα έπρεπε. Από την άλλη είναι θετικό το ότι η πλειοψηφία δεν πιστεύει πως η αγορά λειτουργεί εντελώς ανεξέλεγκτη. Πρέπει όμως να γίνουν κινήσεις από τη μεριά του κράτους ώστε να ενταθεί ο έλεγχος της αγοράς διότι σε βάθος χρόνου θα τη βοηθήσει αυτό σε σημαντικό βαθμό.

Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της αποκατάστασης της αξιοπιστίας της αγοράς στα μάτια των καταναλωτών. Η απεικόνιση διαγραμματικά στο παράρτημα 2 το διάγραμμα 5 μας το αναλύει. Από την πλευρά του οι καταναλωτές στην ερώτηση 6 του παραρτήματος 1 μας αποδεικνύουν πως είναι κοινός τόπος πως οι καταναλωτές είναι πεπεισμένοι πως η κρίση, είτε σε μικρό είτε σε μεγάλο βαθμό κάτι που είναι αναγνωρίσιμο και από τα ανάλογα ποσοστά του λίγο και του πολύ, θα τους ωφελήσει σε σχέση με την αγορά. Η γραφική απεικόνιση στο διάγραμμα 6 του παραρτήματος 2 μας το κατανοεί καλύτερα.

Η ερώτηση 7 του παραρτήματος 1 έρχεται και επιβεβαιώνει τα εξαχθέντα από την ερώτηση 6 συμπεράσματα. Έτσι μπορεί να μειωθεί το ρίσκο μιας επιπόλαιας απάντησης και μπορεί να ειπωθεί με μεγαλύτερη ασφάλεια πως η κοινωνία αναζητά τις ευκαιρίες που δημιουργούνται. Και διαγραμματικά το βλέπουμε στο παράρτημα 2 διάγραμμα 7. Με αφορμή την ερώτηση 8 του ερωτηματολογίου του παραρτήματος 1 παρατηρούμε ότι διαφήμιση πάντα ήταν ένα σοβαρό εργαλείο της αγοράς. Στην διαγραμματική απεικόνιση στο

παράρτημα 2 διάγραμμα 8 φαίνεται όμως πως στην παρούσα φάση δεν είναι ικανή από μόνη της για την δραστική αλλαγή καταναλωτικών συνηθειών. Από την άλλη πρέπει να επισημανθεί πως το γεγονός πως έστω και λίγο μπορεί να επηρεάσει περισσότερους από τους μισούς καταναλωτές είναι κάτι που πρέπει να διερευνηθεί εκτενέστερα από την αγορά ή ακόμα και να χρησιμοποιηθεί καταλλήλως. Τέλος από την ερώτηση 9 του παρατήματος 1 παρατηρούμε πως στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι καταναλωτές αγοράζουν προϊόντα που δεν τους χρειάζονται απλά και μόνο επειδή είναι σε προσφορά.

Αυτή είναι μια παράμετρος που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα από την αγορά διότι ενώ φαίνεται αρχικά πως έτσι φθάνουν πόροι στην αγορά στην πραγματικότητα στερεί χρήματα από άλλα προϊόντα που ίσως είναι ποιοτικότερα αλλά και σίγουρα πιο χρήσιμα για τους καταναλωτές (κατά δήλωση τους τουλάχιστον).όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 9 του παραρτήματος 2 εδώ πρέπει να συμπληρωθεί πως η αγορά αγαθών που δεν είναι απαραίτητα, εκτός του ότι αποπροσανατολίζει των καταναλωτή και πιθανώς μειώνει την ποιότητα προϊόντων έτσι ώστε να πωληθούν σε μεγαλύτερες ποσότητες φθηνότερα, δύναται να δημιουργήσει και άλλα προβλήματα όπως περιβαλλοντικά μέσω της αύξησης των απορριμμάτων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται όλο και πιο έντονα και παγκοσμίως τα φαινόμενα της οικονομικής κρίσης. Όπως ήταν αναμενόμενο το φαινόμενο αυτό χτύπησε και την Ελλάδα με αποτέλεσμα να έχει πολύ σοβαρό πρόβλημα η αγορά και οι καταναλωτές. Οι καταναλωτές έχουν χάσει πλέον την αξιοπιστία τους στην αγορά γιατί πιστεύουν ότι οι εταιρίες δεν τους σέβονται και ότι το μόνο τους κίνητρο είναι να τους εκμεταλλευτούν.

Από την έρευνα προκύπτει ότι η Ελλάδα είναι μια από τις πιο ακριβές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτό επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την τουριστική βιομηχανία της. Ο τουρισμός δίνει τα περισσότερα έσοδα τόσο στα ελληνικά νησιά όσο και στις παραθαλάσσιες περιοχές μας. Ακόμα και οι ίδιοι οι Έλληνες προτιμάμε να πηγαίνουν διακοπές στο εξωτερικό παρά να μένουν στην Ελλάδα που η εκμετάλλευση πλέον έχει φτάσει στο κόκκινο.

Το ίδιο ισχύει και για τους καταναλωτές της εξωτερικής αγοράς που πλέον δεν επιλέγουν την χώρα μας όπως γινόταν τα προηγούμενα χρόνια γιατί πλέον επιλέγουν προορισμούς πιο οικονομικούς.

Επίσης με το να μας θεωρούν ακριβή χώρα αυτό έχει αντίκτυπο και στην αγροτική βιομηχανία της χώρας μας. Η Ελλάδα είναι από τη φύση της μια προικισμένη χώρα, μπορούμε να παράγουμε αρκετά προϊόντα και με πολύ καλή ποιότητα όμως πλέον δεν μπορούμε να τα εξάγουμε γιατί τα θεωρούν αρκετά ακριβά και δεν τα προτιμούν. Αλλά το ίδιο συμβαίνει και με τους Έλληνες καταναλωτές στην χώρα μας, προτιμάνε πλέον τα προϊόντα που εισάγουμε από το εξωτερικό και όχι αυτά που παράγουμε εμείς λόγω αυξημένης τιμής

Το καταναλωτικό κοινό στην πλειοψηφία πιστεύει ότι δεν εμποπτεύεται αρκετά η αγορά ακόμα και ότι δεν είναι επαρκές τα μετρά και οι νόμοι που υπάρχουν και αυτό έχει γίνει πολύ πιο έντονο τον τελευταίο καιρό αφού συνεχώς μαθαίνουμε για φοροδιαφυγή.

Από αυτό προκύπτει ότι ο φορολογικός έλεγχος δεν είναι επαρκής και χρειάζεται αναβάθμιση και πιο αυστηρούς νομούς. Βέβαια το τελευταίο διάστημα αυτό έχει αλλάξει .

Από την παραπάνω εργασία καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι σιγά σιγά η αγορά αρχίζει να κατακτά την αξιοπιστία της ως προς τους καταναλωτές. σε αυτό βοήθα το κράτος κάνοντας όλο και περισσότερους ελέγχους στα προϊόντα έτσι ώστε να πείσουν τους καταναλωτές. Οι εταιρίες για να μπορούν να επιβιώσουν στις σημερινές συνθήκες προσπαθούν όλο και περισσότερο να σέβονται τους καταναλωτές .

Η διαφήμιση είναι το σοβαρότερο εργαλείο για την προώθηση των προϊόντων αφού οι καταναλωτές δείχνουν να επηρεάζονται αρκετά από αυτήν. Το κομμάτι των προσφορών είναι μια παράμετρος που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερωσ από την αγορά γιατί αποπροσανατολίζει τους καταναλωτές και ειδικότερα στην παρούσα φάση που η κρίση έχει φέρει δυσκολίες στην αγοράς.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι οικονομικές κρίσεις δεν είναι σύγχρονο φαινόμενο και επαναλαμβάνονται, επίσης διαρκούν από 7 έως 11 έτη περίπου. Κάθε φορά υπάρχει διαφορετικός παράγοντας ο οποίος ορίζει την κρίση. Αυτός μπορεί να είναι ενδογενής ή εξωγενής παράγοντας. Η τραπεζική κρίση είναι η δεύτερη μεγαλύτερη κρίση των τελευταίων 100 χρόνων. Η κάθε οικονομία βιώνει με τον δικό της τρόπο την κρίση και άρα πρέπει να χρησιμοποιεί πολιτικές προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες της.

Διαφορετικά τα χαρακτηριστικά της κρίσης στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής(ΗΠΑ), διαφορετικά στην Ελλάδα διαφορετικά στην Γερμανία. Τα κράτη τα τελευταία χρόνια προσπαθούν να αμβλύνουν την ένταση του οικονομικού κύκλου με σύνολο μέτρων.

Έτσι αντιλαμβανόμαστε την ανάγκη ύπαρξης ελεγκτικών μηχανισμών σε κάθε εποχή. Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόσφατα στοιχειά ανάδειξαν την άνοδο στην ζήτηση για ελεγκτές στην παγκόσμια αγορά. Χρειάζονται έμπειροι και καταρτισμένοι επαγγελματίες προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στην παγκόσμια οικονομία έτσι ώστε να βοηθηθούν οι μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις στην διαχείριση του κόστους και την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης. Η τεχνοκρατική γνώση και η εμπειρία των ατόμων είναι απαραίτητη για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, την αξιοπιστία και την ανάκαμψη της οικονομίας

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί τον καταλύτη για την εύρυθμη λειτουργία και τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων των αναληφθέντων κινδύνων. Ο εσωτερικός έλεγχος κινείται σε ένα ευρύτερο επίπεδο διοικητικής φιλοσοφίας και πρακτικής επιλογής και προσθέτει αξία μέσω της παροχής μιας συστηματικής επιστημονικής προσέγγισης για την αποτίμηση και την βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης των κινδύνων. Είναι ένα σύνολο διαδικασιών που καλύπτει όλο το εύρος των δραστηριοτήτων της πραγματικής μελέτης και συμβάλει καταλυτικά στον εντοπισμό των διαχειριστικών αδυναμιών στην πρόληψη και στην καταστολή των απρόβλεπτων γεγονότων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΣΤΗΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΓΟΡΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ?

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα Πολύ

2) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΓΟΡΑ ΟΙ ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΣΕΒΟΝΤΑΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ?

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα Πολύ

3) Η ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΚΡΙΒΟΤΕΡΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ?

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα Πολύ

4) ΠΛΕΟΝ ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΙΜΗ Η ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ?

Ποτέ Σπάνια Συχνά Πάντα

5) Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΓΟΡΑ ΠΙΣΤΕΥΕΤΑΙ ΟΤΙ ΕΠΟΠΤΕΥΕΤΑΙ ΕΠΑΡΚΩΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ?

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα Πολύ

6) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Η ΚΡΙΣΗ ΘΑ ΕΥΝΟΗΣΕΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ?

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα Πολύ

7) Η ΚΡΙΣΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ?

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα Πολύ

8) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΜΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΘΑ ΑΓΟΡΑΖΑΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ?

Καθόλου Λίγο Πολύ Πάρα Πολύ

9) ΠΛΕΟΝ ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΤΙΣ ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΣΕ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΑ ΧΡΕΙΑΖΕΣΤΕ?

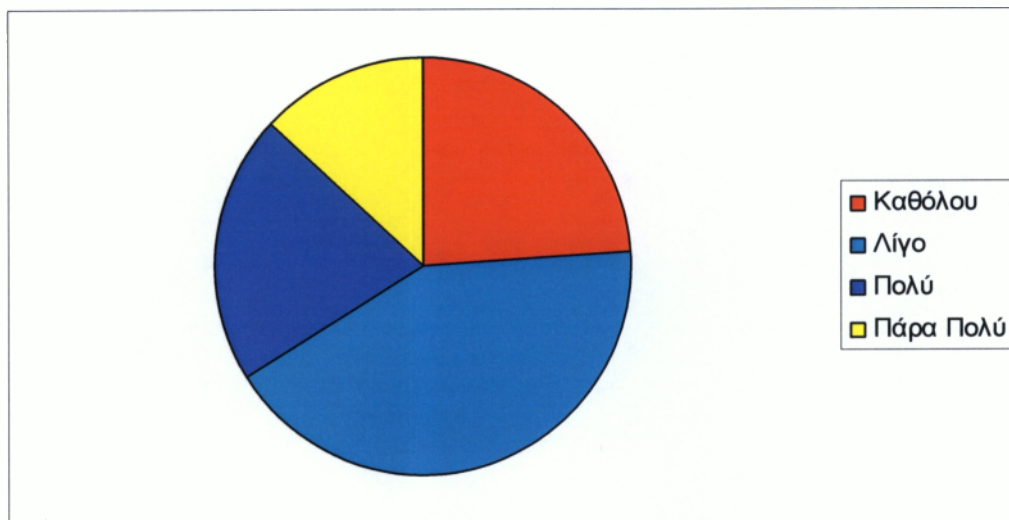
Ποτέ Σπάνια Συχνά Πάντα

ΠΑΡΑΤΗΜΑ 2

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

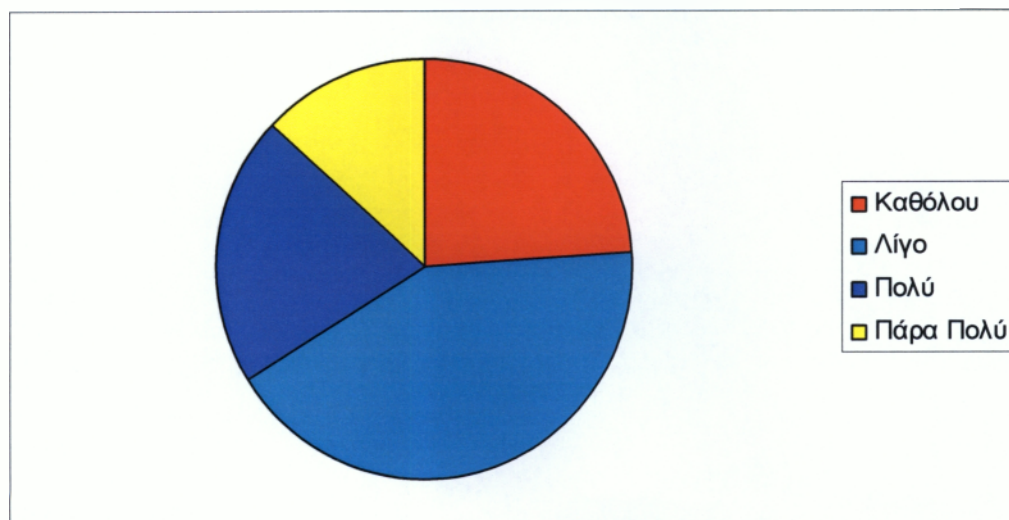
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.1

Καθόλου 24 Λίγο 42 Πολύ 21 Πάρα Πολύ 13

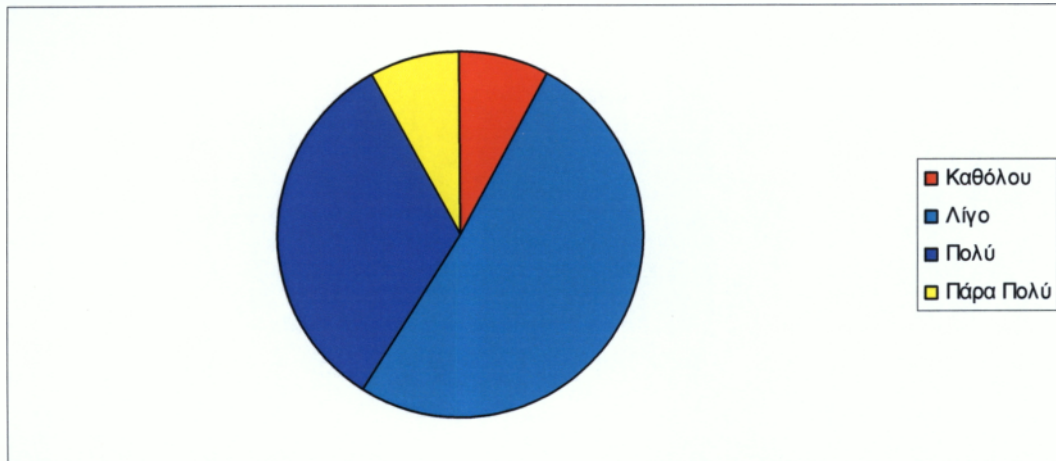
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.2

Καθόλου 30 Λίγο 45 Πολύ 17 Πάρα Πολύ 8

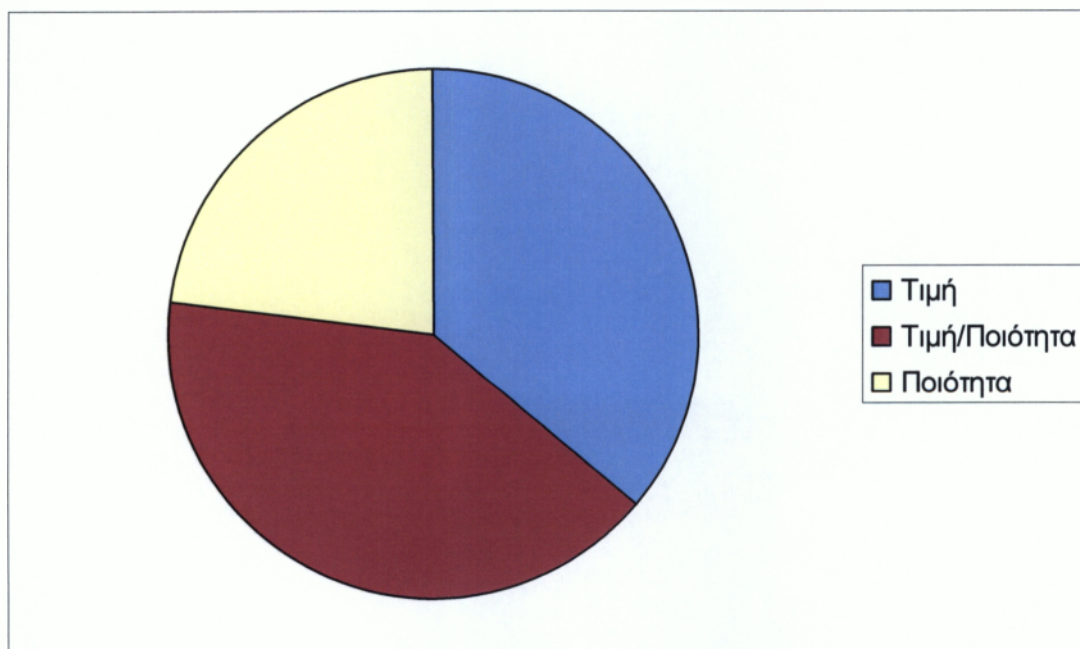
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.3

Καθόλου 08 Λίγο 51 Πολύ 33 Πάρα Πολύ 08

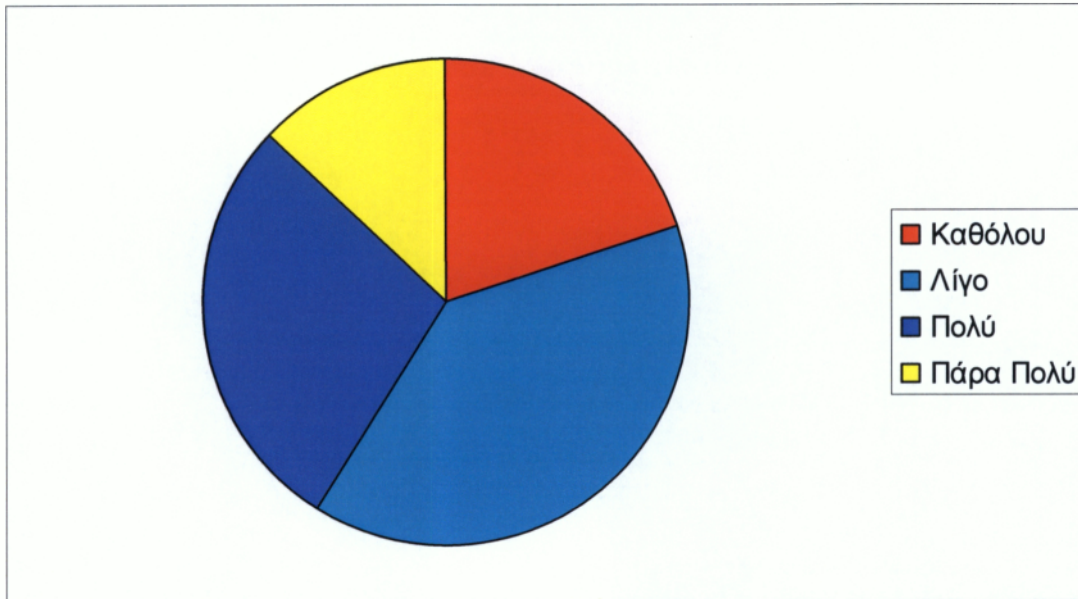
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.4

Τιμή 36 Τιμή / Ποιότητα 41 Ποιότητα 23

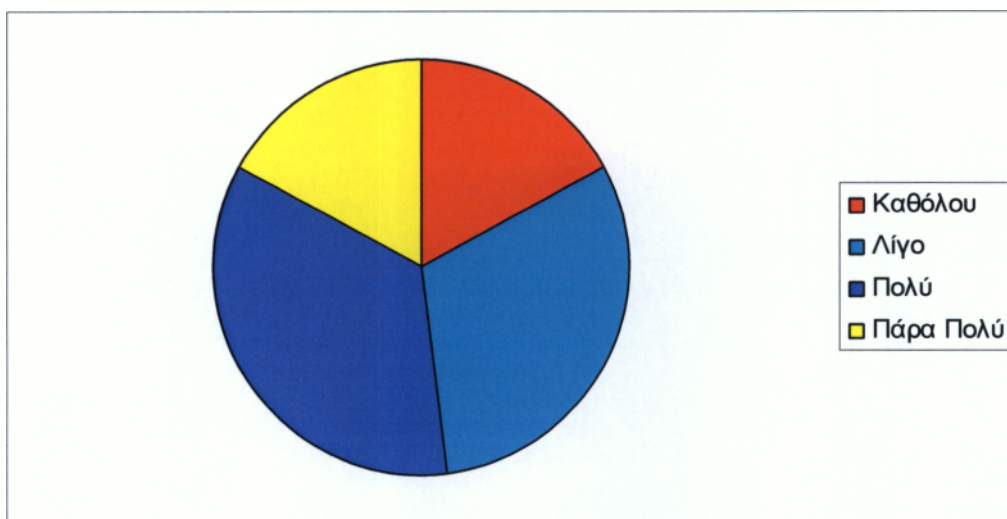
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.5

Καθόλου 20 Λίγο 39 Πολύ 28 Πάρα Πολύ 13

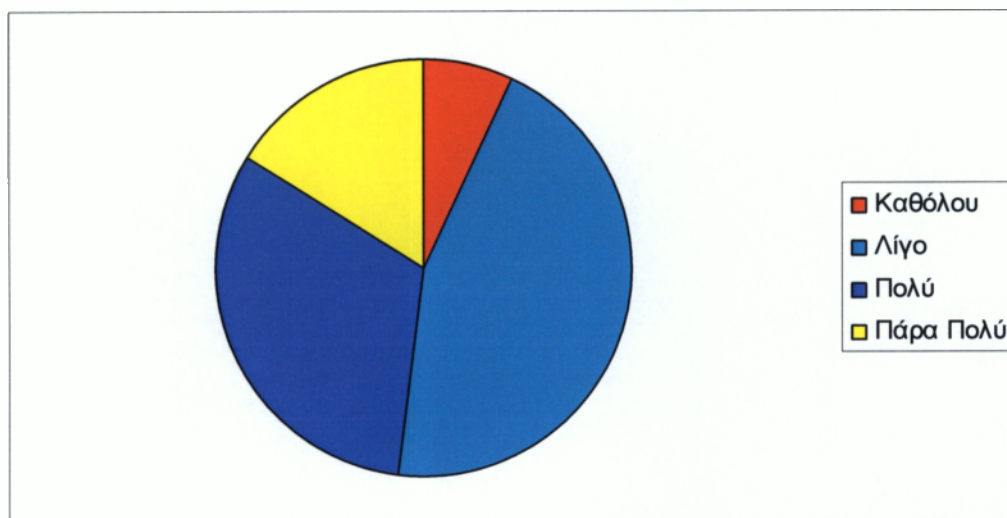
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.6

Καθόλου 17 Λίγο 31 Πολύ 35 Πάρα Πολύ 17

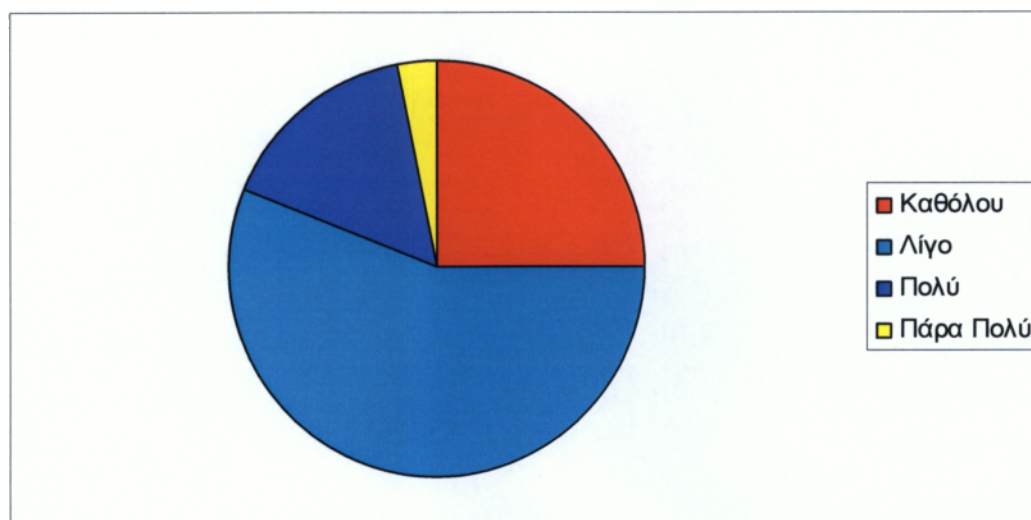
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.7

Καθόλου 07 Λίγο 45 Πολύ 32 Πάρα Πολύ 16

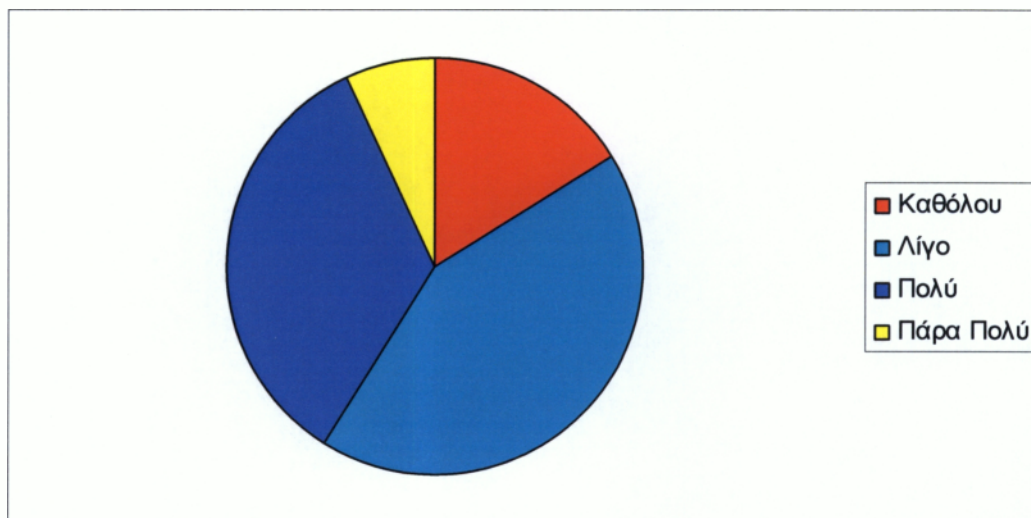
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.8

Καθόλου 25 Λίγο 56 Πολύ 16 Πάρα Πολύ 03

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ.9

Καθόλου 16 Λίγο 43 Πολύ 34 Πάρα Πολύ 07

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κωνσταντίνος Καραμάνης – Σύγχρονη Ελεγκτική

Θεοδώρα Παπαδάτου -Εσωτερικός έλεγχος

ΔΙΑΔΙΚΤΙΟ

www.soel.gr

www.capital.gr